

Mak

Yesu bai i voivoiyena a gilumi wata

Yesu ena noya bi ena wailovelove niga bukanemo a gei gilumi. Niga bukana taugilumina mote aiyai i sibe kauwe. Bi lava nuwanuwaueuyedi sa giugiu te Mak i gilumi. Mak tana mote Yesu ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo. Bi lava gesaudi a noḡoti te Pita vaitena Loummo a miyamiya bi Pita i giugiuna i vaivaiyena luvanemo i gilumi. Tana mote bai matabuna i gilumi bi Yesu baibaiga i voivoiyedina taudidi i gilumidi.

Mak ena giu noponemo giu dabana dolidolina ba *Giu visuviusuna*. Tana ena buka noponemo Yesu ena wailovelove mote i gilumidi bi bai i nawa bi i voivoiyedina taudidi i gilumidi. Mai aluwa gebogebodi lava lisidimo i kwavidi, lava sidesidedi i waiyawasanidi bi edi gebogebo i noḡotikamaḡedi. Yesu bainewa kolosimo i peki bi ena kena moito taunana Mak i wailoveda.

*Diyon taukabulu Yesu ena eta i yawasi
(Metiu 3:1-12; Luk 3:1-18)*

¹ Maimaituwa natuna Yesu Keliso, giuna visuviusuna ba niga mainana i tubuḡa, ² Taugiuwatana Aisaiya i gilugilumina luvanemo, mainana i tubuḡa. Maimaituwa i giuna gado,

“Kwai beyavaiya, tagu egu tauwainoyanoya
yà gei giukamaḡe bi em eta ya yawasi.

³ ✧ Lava ġemota kalakalalelemo
ya binabinauna gado,
‘Bada ena eta ko kavisuvisu
bi ko kadidimani, tana ya natonato.’ ”

⁴ Taunana aubaina Diyon taukabulu,
kalakalalelemo i tava bi lava i kakabuludi. Tana i
lauguguyana gado, “Emi gebogebo ko gosedi bi ko
nato yà kabulumi bi Maimaituwa emi gebogebo
ya noġoti kamaġedi.” ⁵ Lava wapewapedi
Diudiyamo bi Yelusalemmo miyemiyedi a nawa
Diyon lisinemo. Bi edi gebogebo a kuvesidi bi
Diyon Diyoudan gaubinemo i kabuludi.

⁶ Diyon ena kotekote ba kamelo kapalina vatu-
vatulina bi ena tagilolo ba ġamoġamo kwap-
ina. Bi kanaya ba kapau bi iwavi. ⁷ Bi lava i
giugiuwedina gado, “Lava muliġa ya natona-
tona ba laukaiotina mote mai tagu. Tagu mote
ġemoġemotigu te ya laudulu bi ena kaġesuma
yà kaikamaġe. ⁸ Tagu gaubemo yà kakabu-
lumi bi lava muliġa ya natonatona tana Aluwa
Waiyawemo ya kabulumi.”

Diyon Yesu i Kabulu
(Metiu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Mba laġannemo Yesu Galili noponemo mala-
gai Nasalet i gose bi i nawana Diyon lisinemo.
Bi Diyon Diyoudan gaubinemo Yesu i kabulu.
¹⁰ Bi Yesu gaubemo i laululovotava ba mala
nuwawasana i kita. Bi Aluwa i yovona lisinemo
kitana maibena gabubu. ¹¹ ✧ Bi Maimaituwa kali-
nana malaġa i yovona gado, “Tam ba natuotigu,
nuwapougu lisimmo yà wainuwawisu.”

✧ **1:3:** Ais 40:3 ✧ **1:11:** Pak 22:2; Ais 42:1; Met 3:17, 12:18; Mak
9:7

*Seitan Yesu i wai Laulubu
(Metiu 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Mote lofana te Aluwa Yesu i wai doli nawena kalakalalelemo. ¹³ Gome i miyana laḡan 40 nopodimo bi Seitan Yesu i wailaulubu. Bi gunuwala ḡamoḡamodi waitedi bi aneya a yovo te a sagu.

*Yesu taugomo 4 i yogedi te sa kaiwata
(Metiu 4:12-22)*

¹⁴ Ḡalodi Diyon biliwelokomo i sako nawe mulinemo Yesu i nawa Galilimo bi Maimaituwa giuna visuvisuna i lauguguyaye. ¹⁵ ✧Tana i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada lava lisidimo saugina i tava. Emi gebogebo ko kuvesidi bi giuna visuvisuna koi sumagē.”

¹⁶ Yesu Galili topana diyanaga i nawanawa bi Saimon ma tasina Endulu i kitedi. Tedi topamo a gomogomo, banina tedi ba taugomogomo. ¹⁷ Yesu i giuwedina gado, “Ko nato ko kaiwatagu. Temi bainewa iyana ko konekonedina mainana tagu yaì lovelovemi te lava ko konedi.” ¹⁸ Tedi ma ḡemota edi gomo a gose kamaḡedi bi Yesu a kaiwata.

¹⁹ Yesu i taunawanawa mote lofana te Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Diyon i kitedi. Tedi wagamo edi gomo a vovokaukauwedi. ²⁰ Laḡannemo wagamo i kitekitedi te i yogedi, “Ko nato ko kaiwatagu!” Ḡome tamedi Diyebedi bi tausagudi wagamo a gosedi bi Yesu a kaiwata.

*Yesu aluwa gebogebona oloto noponemo i kwavivai
(Luk 4:31-37)*

✧ 1:15: Met 3:2

21 Yesu bi ena tauwaikaiwatana a nato Kapeniam malagainemo bi waiyawasi laḡaninemo i nawa bolu vanuwinemo bi wailovelove i wai tubu. 22 ✨Bi ḡome ena wailovelove lava a vaivaiyena ba a tagugu. Banina tana ena wailovelove tabuna mote mai waigake tauwailovelovedi mainana. Tana ena wailovelove vaiyena ba waibadana tana lisinemo.*

23 Ḡome bolu vanuwinemo aluwa gebogebona oloto i sunesunegina i binauna gado, 24 “Tam Nasalet Yesuna kuna ḡoena bai lisimaimo kwa voiye? Tam kuna natona kwa ka gebogebomai ee? Tagu e sibem tam aiyai? Tam waiyawa ḡemota Maimaituwa lisinaḡa kuna yovo.”

25 Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Kumiya moimoisili bi oloto ku potiyovo kamaḡe!”

26 Aluwa gebogebona oloto i ka galagalali bi i voiye te i pekibubu bi i lau potiyovo kamaḡe.

27 Lava matabudi ḡome a sove bi edi lava ai talayedina gado, “Niga bai kauwina ya tubutubuḡa? Niga wailovelove valivaliuna, tana waibada lisinemo te aluwa gebogebodi ya giuwedi bi kalinana sa kaikaiwata.” 28 Yesu giuna ma ḡemota Galili dobuna matabuna i na yaḡosi.

*Yesu lava wapewapedi i wai yawasanidi
(Metiu 8:14-17; Luk 4:38-41)*

29 Tedi bolu vanuwina a gosegose, ba tana Diyemes bi Diyon vaitedi a nawa Saimon bi

---

✨ **1:22:** Met 7:28,29   * **1:22:** Wala Maimaituwa Mousis waigake i vite te Islael lavedi maso a kaiwata.

Endulu edi vanuwemo. ³⁰ Bi mba vanuwinemo Saimon lawana gaugaululu i vai bi ena gabumo i kenakena. Tana i sida aubaina te Yesu a tainuwatau. ³¹ Kamaina bi Yesu i nawa waivini nimanemo i kabi bi i solu waimoito. Gaugaululu ma ġemota i kovi bi waivini i moito te i wai kanidi.

³² Mba aubiganemo suwala bulubulumo† lava matabudi edi lava sidesidedi bi aluwa gebogebodi a sunesuneġidina a avala tava Yesu lisinemo.

³³ Tedi matabudi vanuwina didiyaunemo ai ġemotidi. ³⁴ Bi Yesu edi sida tabudi bi tabudi i wai yawasanidi. Bi kota aluwa gebogebodi waitedi i wai potiyovodi. Bi aluwa gebogebodi a sibe te Yesu tana Maimaituwa ena Vinevine. Taunana aubaina mote i wai aninedi te sa giu.†

Yesu Galilimo i lauguguya

(Luk 4:42-44)

³⁵ Olaolalemo dobu mawai dudubalina, Yesu vanuwa i gose bi i nawa dobu ġuyuwino bi i laulaupali. ³⁶ Saimon bi ena lava waitedi a nawa a tavuġe. ³⁷ Tedi tana a banavi bi a giuwena gado, “Lava matabudi tam sa tavutavuġem.”

³⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ta nawa malagai ġesaunemo bi diyadiyanaġa bi tedi waitedi lisidimo ya lauguguya. Taunana aubaina e tava.”

³⁹ ☆Kamaina bi tana Galili dobuna i nawa yaġosi

---

† **1:32:** Suwala bulubulumo banina ba waiyawasi laġanna laġanina i kovi. Diu edi waiyawasi laġanina palaide suwala bulubulumo i wai tubu bi satade suwala bulubulumo i kovi. † **1:34:** Mote i wai aninedi te a giu banina Yesu i sibe te aluwa gebogebodi yai aninedi bi sa giuna, tana Vinevinena tauwaiyawasana ba lava saegeli te gaviya yai badae a noġonoġoti te tauwaiyawasana bena mainana (Diyon 6:15). ☆ **1:39:** Met 4:23, 9:35

bi bolu vanuwidiḡa i laulauguguya. Bi kota lava nopodimo aluwa gebogebodi i kwavidi a potipoti yovo.

*Yesu oloto sida kapa vaivaina i wai yawasani
(Metiu 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Oloto sida kapa i vaivaina i tava Yesu kaḡe pakanemo tuwapekana i wai tupagwaliḡe bi i giuna gado, “Bamoda kwa ḡoena, te kwai yawasanigu.”§

⁴¹ Yesu oloto i kita te i launuwatoiye, bi nimana i tuḡu te i taukoni bi i giuwena gado, “Kamaina ya ḡoēḡoena, kwa yawasana!” ⁴² Mote lofana te, sida kapa oloto i gose bi i yawasana. ⁴³ Kamaina bi Yesu oloto i wai ḡakena gado, ⁴⁴ “Mote aiyai ḡesauna kuma giuwe. Kwa nawa pilisi sewasewa taugabuna lisinemo bi ya kitam. Bi Mousis sewasewa i giugiuwena mainana kwa voiye, te lava sa kitam te tam kuna yawasana.”**

⁴⁵ Geḡa te oloto i nawa bi lava i giu nawedi bai lisinemo i tubutubuḡana giuna i ka didigi. Taunana aubaina Yesu mote masagaboḡa i nawanawa taun. Bi tana i nawa dobu ḡyuuwidigā i miyamiya nawa. Bi yaḡolo te lava bamo miyemiyedi tana lisinemo a tavatava.

---

§ **1:40:** Diu edi waigakemo lava sida kapa vaivaina ba yavana tabunemo miyamiyana. Diu ai ḡakedi te mote aiyai ima taukonidi. Lava gebogebodi ai ḡakedi te mote bolu vanuwinemu sima laudune e malagaimo sima miya. Bamoda aiyai gebogebona bi i yawasanana ba i visu munaḡa bi Maimaituwa matanemo tana kamaina. Lava vaitedi sa miya malagaimo bi ya laudune Maimaituwa ena vanuwemo. **

1:44: Pilisi ba puyo taugabuna lava aubaidi Maimaituwa matanemo. Tana oloto ya kamaḡati te ena sida kapa i kovi.

2

Yesu oloto sida tunipekipeki i vaivaina i wai yawasani

(Metiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Laḡan visa a kovi mulidimo Yesu i munaḡa tava Kapeniammo. Lava a vaiye te Yesu i tava munaḡa vanuwemo. ² Kamaina bi lava wapewapedi a tava ḡome bi vanuwa noḡona bi mataetina ai wanavu. Yesu Maimaituwa ḡiuna i ḡiugiuwedi. ³ Bi olooloto 4 edi tau tuni pekipekina latilatina a avali tavaite. ⁴ Tedi mote ḡemoḡemotina te maso a valageta Yesu lisinemo, lava mataeta ai wanavu. Taunana aubaina a kaisaḡa vanuwa dabanemo, bi bamo Yesu i moimoitona luvaluvanemo bwada a koiyavusi. Kamaina bi edi tau latilatina ai daweyovoḡe Yesu matanemo. ⁵ Yesu olooloto edi sumaḡa i kita aubaina oloto tuni pekipekina i ḡiuwena gado, “Natugu, em gebogebo yà noḡonoḡoti kamaḡe.”

⁶ ḡome waiḡake tauwailovelovena mainana a vaivaiye ba nuwedimo ai nuwanoḡonoḡotana gado, ⁷ “Maimaituwa taunaḡa gebogebo taunoḡoti kamaḡedi bai aubaina niga lavana mainana ya ḡiugiu? Tana bena Maimaituwa vaitena ḡemoḡemotidi, ee?”

⁸ Tedi mai a wai nuwanoḡonoḡota ba Yesu ma ḡemota nopodi i sibe. Bi i ḡiuwedina gado, “Bai aubaina nopomimo mainana ko wai noḡota? ⁹ Bamo ḡiuna i tekateka oloto tuni pekipekina lisinemo, ‘Ku moito em kebana kwa avali bi kwa nawa, ee em gebogebo e noḡoti kamaḡe?’ ¹⁰ Niganana kaka yài lovemi bi ko

sibe te Tana Taunana Natuna waibadana i vai te dobumo gebogebo ya noḡotikamaḡedi.” Gome Yesu oloto tuni pekipekina i giuwena gado, ¹¹ “Kwa moito em kebana kwa avali bi kwa nawa em vanuwemo.” ¹² Lava matabudi a kitakita bi ma ḡemota i kena moito, ena kebana i vai bi i nawa. Tedi ḡome a sove bi Maimaituwa a ka saḡesaḡena gado, “Tama niga kauwina mote bamo mainana ka kitakita.”

Yesu Livai i yoge

¹³ Yesu Kapeniam i gose bi i munaḡa topa diyanaḡa i nawanawa. Bi lava kumna a tava lisinemo bi i wai lovelovedi. ¹⁴ Tana i nawanawa te Alupias natuna Livai i kita, takis anilaitupana vanuwinemmo i miyamiya. Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” Livai i miya moito te Yesu i kaiwata.

¹⁵ Mba aubiganemo Livai ena vanuwemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi bi takis taulaitupa bi gebogebo lavedi wapewapedi vaitedi a kanikani.* ¹⁶ Palisi mabai waigake tauwailovelovena a kita te takis taulaitupa bi gebogebo lavedi Yesu vaitena a kanikani. Taunana aubaina Palisi Yesu ena tauwaikaiwatana a giuwedina gado, “Bai aubaina tana niga lavedi vaitedi sa kanikani?” ¹⁷ Yesu i vaiyedi bi edi giu i waimunena gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ḡoeḡoe bi lava sidesidedi doketa taudidi sa ḡoeḡoe.

---

* **2:15:** Mousis waigake i gilumidi bi Palisi mba waigakedi matabudi a kaikaiwata kauwedi. Bi kota Diu edi vaivai bi vaivai gesaudi ai tubudi bi a kaikaiwatedi. Tedi a giu te mabai niga waigakedi mote a kaikaiwatedi ba tedi lava gebogebodi.

Tagu e yovona mote didimana lavedi aubaidi bi gebogebo lavedi aubaidi.”

Udi ena waitala

¹⁸ Laḡan ḡemota Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi kota Palisi a udiudi. Lava ḡesaudi a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi Palisi edi tauwaikaiwatana sa udiudi bi tam em tauwaikaiwatana geḡa?”

¹⁹ Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina lawelawena ena tauliso sa udi? Tedi mote sima udi banina lawelawena yaḡolo tedi waitedi.

²⁰ Bi laḡan yaḡolo ya natonatona ena ḡaviya sa kaikamaḡe mulinemo kaka ena tauliso sa udi.”

²¹ Lava mote ḡemoḡemotina te gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo waiḡemotidi. Bai aubaina, galana vali-valiuna male gala wadubona ya lisi wai didigi.†

²² Aiyai mote waen valivaliuna ima vai bi galele wadubonemo ima ḡini yovoḡe. Bamoda mainana ya voyiena ba waen galelena wadubona ya nuwa golu te galele bi waen sa gebogebo. Geḡa te tana maso waen valivaliuna i vai bi galele valivali-unemo i ḡini.‡

Waiyawasi laḡanna Waitalana

---

† **2:21:** Tagu yawasana valivaliuna e natome. Bi temi emi vaivai wadubona vaitena tai ḡemotina mote ima kena kauwa. Mote aiyai gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo ḡemoti. Bamo te mai i kauwena ba sa koḡakoḡana sauginemo gala valivaliuna ya ḡoḡosi bi gala wadubona ya lisi waididigi. ‡ **2:22:** Diu edi kwagi ba ḡamoḡamo kwapidi. Laḡannemo ḡamoḡamo kwapina i wadubona ba pulopulo sa saḡa te kwagi ya suve sali.

²³ Waiyawasi laḡannemo Yesu bi ena tauwaikawaiwatana waitedi witi daibinaḡa a nawanawa bi witi banidi a tanodi bi a kanikanidi. ²⁴ Taunana aubaina Palisi Yesu a giuwena gado, “Ei! Mba tama ema waiḡake te em tauwaikawaiwatana mote maso mai a voiye waiyawasi laḡannemo.” ²⁵ Yesu giu i wai munena gado, “Temi Deivida bai i voivoiyena mote bamo ko iyevi? Sauginemo tana bi ena lava waitedi kani a peki bi a ḡoe te maso bai a kani. ²⁶ ✧Kamaina bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo bi buledi Maimaituwa vitevitena i vai bi ena lava waitedi a kani. Niga kauiwina pilisi saḡasaḡa guletina Abiyata ena waibada sauginemo i tubuḡa. Waiḡake ena luvamo mba buledina pilisi taudiḡa sa kanikani. Bi geḡa te Deivida i vai bi ena lava waitedi a kani.” ²⁷ Yesu giu i waikenana gado, “Waiyawasi laḡanina ba lava aubaidi. Bi waiyawasi laḡanna mote lava imai badaye.” ²⁸ Niganana kona kita, Tana Taunana Natuna, tana waiyawasi laḡanina badana.

3

Yesu Oloto Nimana Pekipekina I Wai Yawasani (Metiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Waiyawasi laḡannemo Yesu i munaḡa nawa bolu vanuwinemo. Bi ḡome oloto nimana pekipekina i miyamiya. ² Bi lava ḡesaudi Yesu a wainene te sa kita, te waiyawasi laḡannemo oloto nimana pekipekina yai wai yawasani te sai wavu. ³ Yesu oloto nimana pekipekina i giuwena gado, “Ku moito kwa saḡa lava matedimo.” ⁴ Bi lava i wai talayedina gado, “Egu lava, eda waiyawasi

---

✧ 2:26: 1 Sam 21:1-6

laḡanna ena waiḡake bainewa ya giugiu? Lava ta sagu ee ta kita kamaḡe, tai yawasani ee ta kagebogebo?” Bi tedi a miya moimoisili. ⁵ Lava i kita nawedi te nopodi bagibagidi aubaina te tana nuwana i lai medimedi bi geḡa te i wainuwapoy-aedi. Kamaina bi oloto i giuwena gado, “Nimam ku tuḡu.” Ḡome oloto nimana i tuḡutuḡu ba i yawasana.

⁶ Palisi mai a kitakitana, tedi pali vanuwina a gose bi a nawa Alodi ena muli lavedi lisidimo. Bi Yesu kana pota a yesi te maso ai peki.

⁷⁻⁸ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi mba malagaina a gose bi a nawa gelemo, Galili topana diyanemo. Bi Galili lavedi kumna a kaiwatedi. Bi bai matabuna i voivoiyena a vaiye bi lava wapewapedi Diudiyaga, Yelusalemga, Idumeya bi Diyoudan noi nevanemo, Taiya bi Sidon lavedi a tava Yesu lisinemo. ⁹⁻¹⁰ ✧Lava kumna sima dubutawi taunana aubaina te ena tauwaikai-watana i giuwedi te waga sa kanonogi. Banina tana lava i waiwai yawasanidi, aubaina mabai sidesidedi a wai bibibina te maso a taukoni bi a yawasana. ¹¹ Ḡome lava aluwa gebogebodi a sunesunegidina Yesu a kitakita te matanemo a nuwalikwa bi a galagalalana gado, “Tam, Maimaituwa natuna.” ¹² Bi Yesu aluwa gebogebodi i wai ḡakedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

*Yesu giugiukamaḡedi 12 i vinedi
(Metiu 10:14; Luk 6:12-16)*

¹³ Yesu i nawa oya dabanemo bi tedi mabai i ḡoḡoedina i yogedi bi a nato lisinemo. ¹⁴ Tedi 12

✧ 3:9-10: Mak 4:1

i vinedi bi i wai isedina, *giugiukamaḡedi*. Tana i giuwedina gado, “Tagu e vinemi te temi tagu vaitegu. Tagu yà giugiukamaḡemi te ko nawa ko lauguguya, ¹⁵ bi waibada ko vai te aluwa gebogebodi ko kwavidi.” ¹⁶ Niga 12 i vinevinedina isedi ba

Saimon (i wai isana *Pita**),

¹⁷ Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Dyon i wai isedina *Boaneges*, niga isana banina ba palele natunatuna.

¹⁸ Endulu,

Filip,

Batolomiu,

Metiu, isana ḡesau Livai,

Tomas,

Diyemes Alupias natuna,

Tadias,

Saimon tana ba Selot†

¹⁹ Bi Diudas Iskaliot tana taukaisolu.

Lava a giu te bena aluwa gebogebodi Yesu a suneḡi

(*Metiu 12:22-32; Luk 11:14-23, 12:10*)

²⁰ Yesu i munaḡa vanuwemo bi lava kumdi a tava ai ḡemotidi, taunana aubaina Yesu bi ena tauwaikawatana mote ḡemoḡemotina te maso a kani. ²¹ Sauginemo ena vanuwa lavedi giuna a vaivaiye ba a nawa auwai dolinemo banina lava a giuna gado, “Yesu i bu'uwa.” ²² ✧Waiḡake

---

* **3:16:** Isa Pita banina ḡakima. † **3:18:** Isa Selot banina lava damna mabai tedi Loum gabemanina tauwai ḡaviyena. ✧ **3:22:** Met 9:34, 10:25

tauwailovelovena mabai Yelusalem̄ga a tavatavana a giu te penama edi bada taumudulele† Yesu i suneḡi te ḡailisi i vite bi aluwa gebogebodi ya kwavikwavivaidi. ²³ Kamaina bi Yesu i yogedi bi lautaulalamo i giuwedina gado, “Seitani bainewa taunāga ya kwavi munaḡe? ²⁴ Bamo dobuna lavedi sa dailidi bi sai ḡasīgasina ba taudīga sa ka gebogebodi? ²⁵ Bi kota vanuwa ḡemota nopona lavedi sa dailidi bi sai ḡasīgasina ba sai dabalalidi. ²⁶ Bamoda Seitan ena dam sa dailidi bi taudīga sai ḡasīgasina kaka bamo mote sima tava. ²⁷ Aiyai mote oloto ḡaīḡailisina ena vanuwa ima lolo, te tana dolinemo ya panipani kaka ena ḡonāgona ya legaudi. ²⁸ Yà giugiu kauwemi te gebo matabudi bi lava kuvalidi ba Maimaituwa ya nōgotikamāgedi. ²⁹ Bi bamoda aiyai Aluwa Waiyawa i kuvalina ba Maimaituwa mote ima nōgotikamāge. Banina tana gebo ilailala i voiye.”

³⁰ Yesu niga mainana i giuna banina tedi a giugiuwena gado, “Tana aluwa gebogebona i suneḡi.”

Yesu Ena Lava Otidi

(Metiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Yesu tinana bi tasitasina a tava didiyaumo bi ena giu a giukamāge. ³² Lava kumna a miyamiya kwaikwaivivilena a giuwena gado, “Ei, tinam bi tasitasim oloolotodi bi waiwaivinidi didiyaumo sa labelabem bi a ḡoeḡoena sa kitam.”

³³ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bamo tinaguna bi bamo tasitasigudi?” ³⁴ Tana lava

---

† **3:22:** Gulik baibol i giuna Belsebul. Mba giuna banina ba taudou edi bada.

ḡome a miyamiyana i kita nawedi bi i giuna gado, “Tagu tinagu bi tasitasigu niga taudidi sa miyamiya. ³⁵Tana aiyai Maimaituwa ena ḡowana ya voivoiyena ba tasigu, nuvugu bi tinagu.”

4

Taubayau Lautaulalana

¹ Yesu Galili topana diyanemo wailovelove i waitubu munaḡe. Bi lava kumna a tava a dubutawi aubaina te tana waga i poupoulana dadanemo i miya saḡa. Bi lava matabudi gelemo a moito. ²Tana lautaulalamo kauwa wapewapedi i wailovelovedi bi enai lovelovemo niga mainana i giuwedina gado, ³ “Koi beyavaiya, taubayau i nawa pesi au launaḡasedimo. ⁴ Laḡannemo pesi i laulaunaḡasedi, ḡesaudi etamo a talaḡa bi mwanuwa a tava te a kani vaidi. ⁵ Bi ḡesaudi doḡa waitelitelinemo a talaḡa. Ḣome doḡa sebnemo te pesi a duga makai banina doḡa ḡaubona. ⁶ Bi laḡannemo suwala i lovo tava bi i lalalani ba pesi kalakalanapudi i lalawaipokidi, banina tedi lamlamdi mote a yovo gulata. ⁷ Bi pesi ḡesaudi gedala nopodimo a talatalaḡana, ba a duga. Bi gedala pesi i yavanidi. Taunana aubaina mote a bani. ⁸ Bi kota pesi ḡesaudi doḡa visuvisunemo a talatalaḡana ba a duga a saḡa te a vota, ḡesaudi 30, 60 bi 100.” ⁹ Yesu i giuna gado, “Temi waibeyemi te koibeyavaiya.”

*Bai Aubaina Yesu Lautaulalamo i Giugiu
(Metiu 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Muliḡa Yesu taunaḡa i miyamiya bi ena tauwaikaiwatana 12 bi lava ḡesaudi lisinemo a tava bi ai talaye te lautaulala banina bai.

¹¹ Kamaina bi Yesu tedi i giuwedina gado, “Maimaituwa ena waibadana kenakena waidavonina ba temi i vitemi. Lava tabudimo miyemiyedi tedi mwali matabudi lautaulalamo yaḡ giuwedi, ¹² te bai Aisaiya i giugiuwena ya tubuḡa,

‘Tedi sa kitakitana
bi mote sima kita banavi.
Bi kota male sa vaivaiyena,
bi mote sima sibe.

Taunana aubaina mote sima nuwavitala
Maimaituwa lisinemo,
te maso edi gebogebo ya noḡotikamaḡedi.’ ”

*Doḡa Matabudi 4 Edi Titikuna
(Metiu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Yesu tedi i wai talayedina gado, “Temi niga lautaulalana mote ko sibe? Lautaulala ḡesaudi yaḡ giuwedina mba bainewa bi ko sibedi?

¹⁴ Taubayau pesi i laulau naḡasedina ba lava Maimaituwa giuna ya giugiu nawena. ¹⁵ Bi lava ḡesaudi ba maibena pesi etamo kulukuluvidi. Niga lavedi Maimaituwa giuna sa vaivaiyena bi Seitan ya saḡa makai nopodimo te giu ya kaikaikamaḡedi. ¹⁶ Lava ḡesaudi maibena doḡa waitelitelinemo, tedi manuwavisudi giu sa vaivaiyena ¹⁷ bi lamlamdi geḡa aubaina mote sima moimoito didina. Laḡannemo pilipili bi laukivigebo sa saḡa, Maimaituwa giuna aubaina ba tedi maḡemota sa kuluva. ¹⁸ Lava

ḡesaudi maibena pesi gedala nopodimo a talata-laḡana. Tedi Bada giuna sa vaivaiyena, ¹⁹ bi kota niga dobuna ena yawasana, mai mane ḡoena bi mwali ḡesaudi noḡotidi sa tava te Maimaituwa giuna sa yavayavani. Taunana aubaina tedi mote sima votavota. ²⁰ Lava ḡesaudi maibena pesi doḡa visuvisunemo wadiwadidi. Niga lavedi ba giu sa vaiye, te nopodimo sa sako bi sa kaikaiwata. Tedi votedi ḡesaudi 30, 60 bi 100.”

²¹ ✧ Yesu lava niga mai i giuwedina gado, “Lava piupiu i gabuna, mote bai sauginemo ima vai te gulewa dibunemo ee bena dibunemo ima sako nawe. Bi tana masagabomo ḡakima dabanemo ya sako te ya yana. ²² ✧ Mwali bai kankandavonina muliḡa male ya laumaḡata. Bi mwali bai waiwai kwesina male ya laumasagabo. ²³ Bamoda temi wai beyemi te koi beyavaiya.”

²⁴ ✧ Bi kota lava i giuwedina gado, “Bai ko vaivaiyena, kamaina te ko vaiye kauwe. Bamoda niga kauwina ko komaniyena ba Maimaituwa kauwa ḡesaudi yai lovelovemi te ko sibedi. Bi kota tana kauwa wapewapedi ya vitemi. ²⁵ ✧ Aiyai niga kauwidi ya vaivaiye kauwedina ba Maimaituwa tana lisinemo nuwayuaya yai lautawi. Bi aiyai mote ima waibeyavaiya kauwa bi lisinemo ḡaubona ya kenakenana kaka sa kaikamaḡe.”

Maimaituwa Ena Waibada Ya Dididigana Titikunina

²⁶ Bi Yesu i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada ena lava lisidimo titikunina ba niga

---

✧ 4:21: Met 5:15   ✧ 4:22: Met 10:26   ✧ 4:24: Met 7:2

✧ 4:25: Met 13:12, 25:29

mainana: Lava pesi ena daibimo i wadidi.
²⁷ Dudubala bi suwala tana ya kenakena ee ya miyamiya bi pesi kamaina te sa dugaduga. Bi tana mote i sibe te bai ya tubutubuḡa ²⁸ Doḡa taunaḡa pesi ya wai dugedi bi ya wai votedi. Dolinemo sa kalanapu te lugudi sa sivudi bi sa love te sa buso bi banidi nopodimo sa sivudi.
²⁹ Laḡannemo pesi i tabutuna ba lava ya tava te biliukomo ya laukoigavuka. Banina vililubu ena laḡani i tava.”

³⁰ Yesu i giu munaḡana gado, “Maimaituwa ena waibadana ena lava lisidimo ba bai ya lau koiluvae te ko sibe? Ee bai lautorialana tagu ya giuwe te ko sibe? ³¹ Mba maibena waisiva pouna ḡaubo otina doḡamo ko wadiwadina. ³² Muliga mba pesina ya duga te ya didiga mote mai pesi ḡesaudi. Bi lagalagana waiya-monina damodamodimo mwanuwa sawasawaḡa lovolovodi sa tava te sa laulau noḡi.”

³³ Niga lautorialana bi lautoriala ḡesaudi vaitedi, Yesu Maimaituwa giuna lava edi luvamo i giuwedi te maso a sibe. ³⁴ Tana giu matabudi i giugiuwedina ba lautorialamo i giugiuwedi, bamo mote giu bai i giu otiedi. Bi kota laḡannemo ena tauwaikaiwatana taudiḡa ba tana giu bani otidi i giugiuwedi.

*Yesu yavala bi labama i giu waitaudi
 (Metiu 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Mba laḡanna ḡemotina aubiganemo, Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ta nawa noi nevanemo.” ³⁶ Yesu wagamo bi ena tauwaikaiwatana tana vaitena a nawa. Bi lava

kumna ḡome gelemo a gosedi. Bi tedi edi waga bi waga ḡesaudi vaitedi a nawa. ³⁷ Tedi a nawanawa te yavala didiga i tava. Bi labama wagamo i talatalaḡa te gauba waga noponemo i waidubusaḡe bi ḡotona te maso i wanavu. ³⁸ Bi Yesu waga mulinemo kunuwana dabanemo i kenakena. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana tana a lainuwesi bi a giuwena gado, “Tauwailovelove tam kwai nuwaboyaeda ee geḡa? Niga ta peki!” ³⁹ Yesu i moito bi kalinana bagibaginemo yavala i giuwena gado, “Ku nuwaḡavuka.” Bi labama i giuwena gado, “Ku lautautau.” Kamaina bi yavala i nuwaḡavuka bi daumola i kena ⁴⁰ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi bai aubaina ko nainaila? Temi ko wai sumaḡa ee geḡa?” ⁴¹ Tedi a naila bi taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga tana aiyai? Te yavala bi labama i giuwedi te kalinana a kaiwata.”

5

Yesu oloto aluwa gebogebodi a sunesuneḡina i waiyawasani

(Metiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Galili topana noi nevanemo, Gelasin lavedi edi dobumo. ² Sauginemo Yesu waga dabanemo i potipoti yovo te, oloto aluwa gebogebodi a sunesuneḡina, tana tauyewamo bi i velau i tava Yesu lisinemo. ³⁻⁵ Niga olotona tauyewaḡa miyamiya nawina, mote aiyai ḡemoḡemotina te ya katautau. Tana suwala bi dudubala tauyewaḡa bi dakiḡa i binabinau nawa bi sabilemo tunina i sesesedi. Bi

tana laḡani matabuna kaḡena bi nimana seinimo a panipanidi bi geḡa te i katikati ḡavuḡavukidi. ⁶ Sauginemo tana Yesu manekemo i kitakita, te i velau Yesu kaḡe pakanemo bi tuwapekana i wai tupagwaliye. ⁷ Bi kalinana dididiginemo i binauna gado, “Yesu Maimaituwa saḡasaḡa guletina Natuna, tam bai lisigumo kwa voiye? Maimaituwa isanemo yaḡ giugiuwem te mote kuma laukivi gebogeboegu.” ⁸ Niga mainana i giuna, banina Yesu kaikana giuwena gado, “Tam aluwa gebogebom oloto ku potiyovo kamaḡe.”

⁹ Ḡome Yesu, oloto i waitalayena gado, “Tam isam bainewa?”

Te tana niga mainana i giuvitena gado, “Tagu isagu kumna tama ke wapa kauwa.” ¹⁰ Bi aluwa gebogebona yaḡolo te Yesu i waibaḡa gulate te maso mote i giukamaḡedi wali dobumo.

¹¹ Bi mba ḡome buwawa kumna dididiga a yabayaba oya nevakaunemo. ¹² Taunana aubaina penama Yesu ai baḡa gulatena gado, “Kwa giu kamaḡemai te buwawa lisidimo te nopodimo ka sola nawa.” ¹³ Kamaina bi Yesu aluwa gebogebodi i giuwedi te oloto a potipoti yovo kamaḡe bi buwawa nopodimo a sola nawa. Kamaina bi buwawa kumna wapana 2 tausan dabakai a velauwata a yovoyovona ba topamo a tona.

¹⁴ Bi buwawa tauḡamodi a velau a nawa malagai nopodiḡa bi malagai diyadiyanaḡa bi bai i tubutubuḡana, lava a giuwedi. Kamaina bi lava bai i tubutubuḡana au kitanemo a tava. ¹⁵ Laḡanemo lavedi Yesu lisinemo a tava, ba olotona penama kumna a sunesuneḡina a kita, i

wai gala kauwa bi ena noḡota didimaninemo i miyamiya ba lavedi a naila kauwa. ¹⁶ Tedi mabai oloto aluwa gebogebodi a sunesunegina bi kota buwawa lisidimo bai i tubutubuḡana a kitakitana lava ḡesaudi a giuwedi. ¹⁷ Taunana aubaina tedi Yesu ai baḡa te edi dobu ya gose.

¹⁸ Laḡaninemo Yesu wagamo i gelugelu tena, oloto aluwa gebogebodi a sunesunegina Yesu i wai baḡa te vaitena maso a nawa. ¹⁹ Bi Yesu mote i wai anine bi i giuwena gado, “Kwa munaḡa em vanuwa lavedi lisidimo bi Bada bai lisimmo i voivoiyena bi ena lau kivivisuvisu tedi kwa giuwedi.” ²⁰ Kamaina bi oloto i modina i nawa malagai 10 nopodiḡa bi bai Yesu lisinemo i kaukauwena, lava i giu nawedi. Bi lava a vaivaiyena ba a sove.

Yesu, Diyaailesi natuna bi waivini ḡesau i waiyawasanidi

(Metiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Yesu wagaḡa i munaḡa noi nevanemo i tava. Tana topa diyanemo i miyamiya bi lava kumna a tava a dubutawi. ²² Bolu vanuwina taulabena isana Diyaailesi i tava Yesu i kitakita ba Yesu kaḡe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliḡe ²³ bi nuwana tabutabunemo i wai baḡana gado, “Natugu waivinina ḡaubona i sida kauwa, ḡotona te ya peki. Aee, kwa nato nimam dabanemo kwa sako te ya yawasana bi ya miya.” ²⁴ Kamaina bi Yesu vaitena a nawa. Bi kota lava kumna dididiga tana a kaiwata bi a bibibini.

²⁵ Ḣome waivini ḡemota kwalabu wapana 12 kwasina i miyamiya kamakamaḡena. ²⁶ Niga

waivinina ena mane matabuna doketa lisidimo i waiyakali. Bena maso i yawayawasana ba sida i dididiga. ²⁷ Laḡannemo waivinina Yesu giuna i vaivaiye ba tana lava kumna mododiḡa Yesu mulinaḡa i saḡa bi ena gala isu damodamonaga i taukoni. ²⁸ Banina tana kaikana noponemo i wai noḡotana gado, “Bamoda Yesu ena galaḡa yà taukonina ba yà yawasana.” ²⁹ Noi taunana te waivini ena sida kwasina i miyamiya kamakamaḡena i kovi. Bi tuninemo mayana i vai te ena wainuwatoimo i yawasana.

³⁰ Yesu maḡemota mayana i vai te ḡailisi lisinemo i potiyovo. Bi i tauvitale lava kumna nopodimo bi i wai talayedina gado, “Aiyai i taukonigu?”

³¹ Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Tam kuna kita te lava kumna sa bibibinim bi kuna giu te aiyai i taukonigu?”

³² Bi tana yaḡolo te i wai laulau kita te aiyai ena gala i taukoni. ³³ Waivini i noḡoti munaḡe te tana i taukoni. Taunana aubaina tana manailina bi magusuna i tava Yesu kaḡe pakanemo te tuwapekana i wai tupagwaliye bi mwali matabuna i ka maḡaṭi. ³⁴ Bi Yesu waivinina i giuwena gado, “Keulo, em sumaḡa i wai yawasanim. Em sida i kovi bi ma nuwaubam kwa nawa.”

³⁵ Yesu yaḡolo waivini lisinemo i giugiu ba Diyaillesi ena vanuwa lavedi a tava bi a giuwena gado, “Tauwailovelove kuma kaka nuwalaḡalaḡa natum kaikana i kovi.”

³⁶ Tedi mai a giugiu ba Yesu beya damodamonemo i vaiyedi bi bolu vanuwina taulabena

i giuwena gado, “Nuwam ima kulukuluva kwai sumaga ota.” ³⁷ Yesu gome lava matabudi i wai gakedi, kamaina Pita, Diyemes bi tasina Diyon taudiḡa tana vaitena a nawa. ³⁸ Tedi a nawa Diyailesi ena vanuwemo a tavatava ba lava i kitedi a gabaḡaba bi, a leleleyakeyake bi a nusansa. ³⁹ Yesu vanuwa noponemo i valageta bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko wai nuwapoyae bi ko gabaḡaba? Gomana mote i peki tana ya kenakena ota.”

⁴⁰ Lava Yesu ai gwaigwaiye aubaina, lava i giuwedi a potiyovo doḡamo. Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana faiona bi gomana tamana bi tinana a saḡa noke gomana lisinemo. ⁴¹ Kamaina bi Yesu gomana nimanemo i kabi bi i giuna gado, “Talita kum.” (Niga giuna banina ba keulo ya giugiuwem te kwa kenamoito.)

⁴² Ma ḡemota gomana i kenamoito bi i moito nawa. Niga gomenina ena kwalabu ba 12. Lava niga kauwina a kita te a sove gulata. ⁴³ Yesu lava i waiḡakedi te bai i tubutubuḡana mote aiyai sima giuwe. Bi i giuwedi te gomana kani sa vite ya kani.

6

Nasalet lavedi Yesu a miyatautauliye

¹ Yesu mba dobuna i gose bi i munaḡa ena malagai otinemo bi ena tauwaikaiwatana a kaiwata. ² Waiyawasi laḡannemo* tana wailovelove

---

* **6:2:** Waiyawasi laḡanna ba laḡan wai 7-na gome Maimaituwa ena noya i wai kovi bi i waiyawasi.

i waitubu bolu vanuwinemo. Bi lava wapewapedi ġome ena wailovelove a vaivaiyena, tedi matabudi a tatava bi ai talapilina gado, “Niga nuwauyaayana bamo i vai? Bi kota bamo ġailisi i vai bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi? ³ Tana ba taukamda, Meli natuna. Bi tasitasina niga Diyemes, Diyousepu, Diudas bi Saimon. Bi kota nuvunuvuna niga vaiteda, ee?” Kamaina bi Yesu a daboke.

⁴ Yesu tedi i giuwedina gado, “Lava ġesaudi ba taugiuwatana sa vivivile bi ena dam bi ena vanuwa lavedi ba mote sima vivivile.” ⁵⁻⁶ Taunana aubaina lisidimo mote ani sove kauwidi i voiyedi bi lava sidesidedi visa ota lisidimo nimana dabedimo i sako bi i wai yawasanidi. Bi Yesu i sove te lavedi mote ai sumage.

Yesu taukaiwatana 12 i giukamaġedi te malagaigā a lauguguya nawa

Yesu i nawa malagaiġa bi lava i wailovelovedi. ⁷ Tana ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi te a nato lisinemo bi labulabuġa i giukamaġedi. Tedi waibada i vitedi te aluwa gebogebodi sa vawaiubedi ⁸ bi kota niga mainana i giuwedi, “Ko nawanawana mote bai ġidoina koma vai, diġona taunaġa ko vai. Ko nawanawana mote kani, mote tana, mote mane koma tagini. ⁹ Bi kaġesuma ba ko kotedi bi kwama ġidoi mote koma vai.” ¹⁰ Bi kota niga mainana i giuwedina gado, “Bamo malagaidimo ko tavatava bi vanuwinemo sa giuvaimina, ba vanuwidimo ko miyamiyana eete malagaina ko gose. ¹¹ ✧Bi bamoda lava mote

---

✧ 6:11: Giu 13:51

sima ḡoemi bi mote simai beyavaiyemi, kamaina te kaḡemi gobusidi ko lai kulukuluvidi bi ko gose kamaḡedi. Mba ba wailove te muliḡa lisidimo bai ya tubuḡana, mba tedi edi wavu.”†

¹² Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a nawa bi lava lisidimo a lauguguya te lava maso edi gebogebo a kuvesidi. ¹³ Tedi lava nopodimo aluwa gebogebodi a kwavidi, te a lau potiyovo. Bi kota olip masinemo lava sidesidedi tunidi a kailolodi bi ai yawasanidi.

Ḡalibona Alodi Yesu i noḡoti bena Diyon taukabulu

¹⁴⁻¹⁶ ✨Yesu giuna kaikana i dididiga, taunana aubaina lava a giugiuna gado, “Diyon taukabulu male pekimo i kena moito. Taunana aubaina ḡailisi bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi.”

Bi ḡesaudi a giugiuna gado, “Tana Elaidiya.”

Bi kota ḡesaudi a giugiuna bena kage, “Bada taugiuwatana ḡemota mai wala dolinemo.”

Bi ḡalibona Alodi‡ i vaiye te Yesu isana kaikana ya dididiga bi i giuna gado, “Tagu wala Diyon taukabulu gadona e koi ḡavuki bi kota pekimo i kena moito munaḡa.”

¹⁷⁻²⁰ Alodi wala tauwaiḡaviya i giukamaḡedi te Diyon a kaididi bi a lau seini te biliwelokomo

---

† **6:11:** Diu lavedi Eteni dobudiḡa sa vaḡavaḡai bi munaḡa aubaina ba kaḡedi gobosidi sa lai kulukuluvidi kaka bi sa sola nawa edi malagaimo, mba laḡannemo tedi a visu. Yesu ena tauwaikaiwatana mai sa voiyena ba lava sa noḡoti munaḡedi te tedi mote a visu mai Diu. ✨ **6:14-16:** Met 16:14; Mak 8:28

‡ **6:14-16:** Ḡalibona Alodi Alodi Entipas, Galili Tauwaibadayena

a sako nawe. Alodi tinanatuna Filip mwanena isana Elodias wala i kwaya. Taunana aubaina Diyon, Alodi niga mainana i giugiuwena gado, “Mote i visu te tinanatum mwanena kuna kwaya.”

Taunana aubaina, Elodias nuwana i medi Diyon taुकabulu lisinemo bi i ḡoeḡoe te maso i wai peki. Bi mote i ḡemoḡemotina te maso mainana i voiye banina Alodi tana Diyon i naile bi i labelabe kauwe. Bi i sibe te Diyon tana lava waiyawa bi didimanina. Laḡan wapawapa Diyon tana Alodi ena kauwa aubaina i giugiu matai bi Alodi i nuwanuwalaḡalaḡa te Diyon ena giu mote i noḡonoḡoti watawata. Bi Alodi yaḡolo te Diyon ena giu vaiyena i ḡoeḡoe.

²¹ Kamaina bi Alodi ena tubuḡa laḡanna soina i voiye. Bi gabegabemani babadidi, ḡaviya babadidi bi kota Galili babadidi i giuwedi te a tava ena soimo. Ḣome Elodias gavogavo i vai te ena nuwa kilikili ya laukamaḡe. ²² Ḣome Elodias natuna guguinina i saḡa bi i bigabiga te ḡalibona Alodi ena soi taulisoena nuwedi i laukwasili. Kamaina bi ḡalibona Alodi gomana i giuwena gado, “Bai kwai baḡaena ba ḡemoḡemotina ya vitem.” ²³ Alodi niga mainana gomana lisinemo i giuwapa, “Bai lisigumo kwai baḡaena ba ya vitem bamo te egu waiguyau kwa ḡoena ba nevana ya vitem.”

²⁴ Gomana ḡome i potiyovo i nawa tinana i giuwena gado, “Bai yaibaḡae?”

Bi tinana gomana i giuwena gado, “Tagu egu ḡowana Diyon taुकabulu kununa.”

²⁵ Gomana ḡome maḡemota i velau i munaḡa ḡalibona Alodi lisenemo bi niga mainana i waibaḡa, “Yà ḡoeḡoena noi taunana Diyon taukabulu kununa aboma noponemo.”

²⁶ Niga giuna ḡalibona i voiye te i wai nuwaboya kauwa. Bi tana mote ḡemoḡemotina te gomana ena giu ya giuvitale. Banina tana kaikana i giuwapa ena tauliso matedimo. ²⁷ Kamaina bi ḡalibona ena tauwaiḡaviya maḡemota i giukamaḡe te Diyon gadona ya koḡavuki bi ya vai natome. Tauwaiḡaviya i nawa biliwelokomo Diyon gadona i koḡavuki bi ²⁸ abomemo i sako te i vai natome ḡalibona i vite. Bi ḡalibona i vai te gomana i vite bi gomana i vai nawe te tinana i vite.

²⁹ Laḡannemo Diyon taukaiwatana a vaiye te Diyon i peki, tedi a tava te taubeuna a vai nawe te tauyewamo a sako.

*Yesu lava 5 tausān i waikanidi
(Metiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Diyon 6:1-14)*

³⁰ Yesu giugiukamaḡedi i giukamaḡedi bi a nawanawana a tava munaḡa te a wailovelovena bi lava a wai yawasanidina Yesu a tainuwatau.

³¹ Lava ḡome a natonato bi a nawanawa aubaina te tedi mote ḡemoḡemotina te maso a miya bi a kani. Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi taumiḡa ko nato ta nawa dobu ḡuyuwino bi ko sula waiyawasi.”

³² Kamaina bi tedi taudiḡa wagamo a gelu bi a nawa dobu ḡuyuwino.

³³ Lava ḡome tedi a kitekitedi ba a sibe otiyedi. Kamaina bi malagai matabudi nopodimo lava

a lau potiyovo bi gelegā a vamakamakai te a gei tava. ³⁴ Laḡannemo Yesu wagaḡa balabalamo i sunasuna saḡa ba lava kumna i kitedi bi i lau nuwatoiyeḡi. Banina tedi maibena sipu bi taulabedi geḡa. Kamaina bi giu visusuna wai lovelovedi i waitubu. ³⁵ Aubigamo ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi niga mainana a giuwe, “Niga ba dobu ḡuyuwina bi mateya te ya dudubala. ³⁶ Lava kwa giu kamaḡedi sa nawa malagaigā bi malagai diyediyediḡa te kani sa kune bi sa kani.”

³⁷ Bi Yesu niga mai i giuvitedi, “Temi kani ko vitedi te sa kani.” Bi tedi tana a giuwena gado, “Tam kwa ḡoḡoena tama ka nawa te mane 200 denali luvana buledi ka gimala bi kai kanidi ee?” §

³⁸ Bi Yesu i wai talayedi, “Buledi visa lisimimo? Ko nawa ko kita.” Ena tauwaikaiwatana a nawa te a kita bi a giuna gado, “Buledi 5 bi iyana labu.”

³⁹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te lava a laidubudubudi ḡawaḡawa gidegidevidi dabedimo te a miya. ⁴⁰ Kamaina bi lava edi dubuḡa a miya lelesidi ḡesaudi 100 bi ḡesaudi 50. ⁴¹ Kamaina bi Yesu buledi 5 bi iyana labu i tanodi te i wai kita saḡa malamo, Maimaituwa i wai ebone bi buledi i kividi. Tana i kivi kovidu te ena tauwaikaiwatana i vitedi te a soiye bi lava a vitedi. Bi kota iyana vaitedi i lisidi bi a soiye edi dubuḡa. ⁴² Lava matabudi a kani te a kani nonoḡa. ⁴³ Bi ena tauwaikaiwatana lava buledi bi iyana a kanikani sivudina a laitupa bi po'a 12

---

§ 6:37: Denali ba mane isana, denali ḡemota ba taubagibagi edi mai'ia suwala ḡemota luvana.

ai wanavudi. ⁴⁴ Olooloto taukani wapedi ba 5 tausau.

Yesu topa dabanāga i nawa taukaiwatana lisidimo

(Metiu 14:22-33; Diyon 6:15-21)

⁴⁵ Yesu maḡemota taukaiwatana i giuvavasaḡedi te wagamo sa gelu bi sa dolidoli Betsaidamo, noi nevanemo bi kota lava kumna i giukamaḡedi. ⁴⁶ Tana lava i wai ebonedi a nawanawa mulidimo tana i nawa oyamo laupali aubaina. ⁴⁷ Tautaugudu balana bi waga topa modonemo taunaḡa i poupoule i kita nawe. Bi gelemo taunaḡa i moimoito. ⁴⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i kitedi te waga a ḡiuḡiu bi a kabikabiye banina yavala i suvesuvedidi bi labama i talatalaḡa. Kamaina bi laḡan sakosako balana Yesu topa dabanāga i nawanawa lisidimo bi ḡotona te maso i vawaitaulidi. ⁴⁹ Bi tedi a kitakita ba ai noḡota bena alualuwa. Taunana aubaina tedi a naila gulata ⁵⁰ bi a kabi binabinau. Ma ḡemota Yesu tedi lisidimo i giuna gado, “Nuwemi ya lautou. Tagu, mote koma naila.” ⁵¹⁻⁵² Kamaina bi Yesu waga dabanemo i moito saḡa lisidimo bi yavala i lautautau. Ena tauwaikaiwatana mainana a kitakitana ba edi sove i kovi. Banina Yesu buledi i kivikivina banina yaḡolo mote a sibe, aubaina te edi noḡota mote a didimana.

Yesu lava wapewapedi Ganasaletimo i waiyawasanidi

(Metiu 14:34-36)

⁵³ Laḡannemo Yesu taukaiwatana vaitedi noi nevanemo a tava Ganasaletimo bi edi waga ai

moito bi a pani kamaḡe. ⁵⁴ Noi taunana wag-amo a potipoti yovo ba lava Yesu a kita ḡone. ⁵⁵ Kamaina bi tedi a nawa mba dobuna bi diadiana lavedi a giuwedi. Bi lava sidesidedi latilatimo ai kenedi bi a avala tava. Bi Yesu i nawanawana matanemo a wai kenedi. ⁵⁶ Yesu i nawanawana malagaidiḡa bi malagai diyadiyanaḡa lava edi lava sidesidedi a natomedi bi ani waiḡemota gabudiḡa a wai kenedi. Bi Yesu ai baḡa vavasage te maso ena gala isu damodamonaga a taukoni bi a yawasana. Tedi mabai tana ena gala a tautaukonina ba matabudi a yawasana.

7

Maimaituwa ena waiḡake iteitedi edi vaivai i saḡa kamaḡe

¹⁻⁴ Palisi bi Diu iteitedi edi vaivai a voyedi bi a wai laudamedina taudidi a kaikaiwata kauwedi. Mba vaivaidi ba niga mainana: Tedi mote sima kani te dolinemo nimedi sa gei koḡedi kaka sa kani. Ḡemoḡemotina kota mainana waikunekunemo bi a tava munaḡana ba mote sima kani te nimedi sa koḡa kauwedi kaka sa kani. Bi kota vaivai wapewapedi ḡesaudi iteitedi lisidiḡa a yovoyovona vaitedi a kaikaiwatedi, maibena ledu, gulewa bi aboma koḡedi. Niga mainana sa voyedi te bena Maimaituwa matanemo tedi kamaina. Kamaina bi Palisi bi waiḡake tauwailovelovena Yelusalemḡa a tava Yesu lisinemo. Bi ḡome Yesu ena tauwaikaiwatana ḡesaudi a kitedi te mote nimedi a koḡedi bi a kanikani. ⁵ Taunana aubaina tedi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina taukaiwatam

mote sima lau nimakoḡa bi sa kanikani. Tama itaitamai edi vaivaimo ba lava nimesi sa gei koḡedi kaka sa kanikani.”⁶ Bi tana edi giu i waimunena gado, “Temi lava matedimo ko voyemi te bena giu kauwa bi geḡa te nopomi kavekavedi. Taugiuwatana Aisaiya i gilugilumina niga mainana i giu watemi, ‘Niga lavedi mududiḡa sa giugiu te sa vivivilegu bi nopodi ba mote lisigumo.

⁷ Tedi taudiḡa edi vaivai sa wai lovelovedi bi sa giugiu te bena Maimaituwa ena waiḡake.

Taunana aubaina sa laulauduneyeguna bi banidi geḡa.’”

⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi Maimaituwa ena waiḡake ko sakosako liye bi temi emi wailovelo ko kaikaiwatedi.”⁹ Bi kota i giuwedina gado, “Temi konai noḡota bena ko voivoiye kauwe, Maimaituwa ena waiḡake mulimimo kona sako liye bi iteitemi edi vaivai a wai lovelovemina ko kaikaiwata kauwedi.”¹⁰ ✧ Mousis i giuwedina gado, *Tamam bi tinam kwa viviledi, bi aiyai tamana bi tinana i kuvalidi ba sa laipeki.*

¹¹ Bi temi ko giugiuna bamoda lava lisinemo bai mwalina ya kenakena tamana bi tinana maso i vitedi bi geḡa te i giuwedina gado, niga Maimaituwa aubaina e sako temi mote yàma vitemi. ¹² Temi emi wailovelo oloto konai love wapa te tamana bi tinana mote ima sagusagudi. ¹³ Niga mainana wailovelo kowai dama lava ḡesaudi lisidimo bi Maimaituwa giuna ko kaka

---

✧ **7:10:** Pot 20:12, 21:17

neḡaneḡa. Bi mote niga kauwina taunaḡa bi kota kauwa wapawapa vaitedi ko voivoiyedi.”

Lava Nuwapouna
(Metiu 15:10-20)

¹⁴ Yesu lava kumna i yogedi a tava munaḡa lisinemo bi i giuwedina gado, “Matabumi koi beyavaiyegu bi giu banidi kosibedi. ¹⁵⁻¹⁶ Mwali bai lava gayanemo ya wai daululuna, mote ima ka milamila bi bai noponemo ya saḡa te gayanemo ya potipotiyovona taunana ya kaka milamila.”*

¹⁷ Sauginemo tana lava kumna i gosedi bi i nawa vanuwemo bi ena tauwaikaiwatana ai talaye te lautaulala banina bai. ¹⁸⁻¹⁹ Bi i giuwedina gado, “Temi yaḡolo ko wai nuwanaina, mote ko sibe? Temi kona sibe e geḡa te kani bai lava i kanina ba ya yovona bwaganemo te ya potiyovo munaḡa bi mote kaka nopona imai mila.” Yesu niga mainana i giuna ba i ka maḡati te kani matabudi ba visuvisudi Maimaituwa matanemo. ²⁰ Bi kota i giu, “Mwali bai lava noponemo ya potipotiyovona mba taunana yawai mila. ²¹ Lava nuwapounemo noḡota gebogebodi mai elawa, waimwanemwanena yabayababa, danene, waipeki bi waimatawapa. ²² Kanitoku, lau laukivigeboḡe, waikaikaiyovu, unula, kuvali, nuwasḡasaḡa bi kauwa yabayababa. ²³ Niga kauwidi matabudi lava nopodimo sa tubutubuḡana, taudidi lava sa kaka milamila.”

---

* **7:15-16:** Gilugilumidi wadubodi ḡesaudimo lova 16 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, Aiyai bi wai beyam te kwai beyavaiya.

*Wali dobu waivinina Yesu i waisumaḡe
(Metiu 15:21-28)*

²⁴ Yesu mba malagaina i gose bi i nawa Taiya malagainemo Fonisia noponemo. Bi vanuwemo i miya moimoisili, mote i ḡoe te lava sa sibe. Bi mote ḡemoḡemotina te maso i kandavona. ²⁵⁻²⁶ Saliya noponemo dobu Fonisia waivinina bi natuna aluwa gebogebona i sunesunegina, i vaiye te Yesu ḡome. Kamaina bi i tava Yesu lisinemo bi kaḡe pakanemo tuwapekana i wai tupagwaliye. Bi i waibaḡa vavasagē te aluwa gebogebona natuna i sunesunegina maso i kwavi.

²⁷ Waivinina ba eteni bi Yesu i giuwena gado, “Mote i visu te libilibi kediyā yà vai bi yà pwalaḡe daḡasi matedimo, libilibi sa gei kani te sa launonoḡa.”†

²⁸ Waivini Yesu ena giu i wai munena gado, “Bada bai kuna giuwena ba giu kauwa, bi geḡa te daḡadaḡasi kani puselidi benamo sa lavulavusana sa kanikanidi.”

²⁹ Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Mainana kuna giu aubaina, kwa nawa bi natum kaikana penama i gose.”

³⁰ Kamaina bi i munaḡa vanuwemo, penama i potiyovo bi gomana i kita i kenakena.

Yesu oloto papapina i wai yawasani

³¹ Yesu Taiya i gose bi Sidon noponaḡa i nawa te Galili nisanemo bi Taun 10‡ nopodigā i nawa. ³² Bi ḡome lava editau papapina ai doli tavaite Yesu lisinemo bi ai baḡa vavasagē te nimana

---

† **7:27:** Niga ḡome libilibi ba Diu lavedi bi daḡadaḡasi ba Eteni lavedi. ‡ **7:31:** Dekapolis ba malagai 10.

maso papapa dabanemo i sako. ³³ Yesu oloto i wai doli bi lava a gosedi bi a nawa tabudimo, Yesu nimana i tuḡudi bi oloto beyana i sikwedi bi nimagalana i gelolo bi oloto menana i taukoni.

³⁴ Kota Yesu i wai kita saḡa malamo bi yawasina i bunanai kamaḡe bi oloto i giuwena gado, “Eph-phatha banina ba ku nuwakamaḡa.”

³⁵ Maḡemota oloto beyana bi menana a nuwakamaḡa bi i wai beyavaiya bi i gagali ota.

³⁶ Yesu i waiḡakedi te mote aiyai sima giuwe bi geḡa te kauwina a giugiu nawe. ³⁷ Sauginemo lava kauwina giuna a vaivaiye te a tagugu bi a sove. Bi a giu te bai matabuna i kauwena ba visuvisunaḡa, papapa i wai beyavaiya bi i giu.

8

Yesu lava 4 tausani i wai kani bagibagidi (Metiu 15:32-39)

¹ Sauga ḡemota lava wapewapedi ai ḡemoti munaḡedi. Lava kediya geḡa aubaina te Yesu taukaiwatana i yogedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, ² “Niga lavedi vaitedi ke miya te laḡan faiona a kovi, bi kani geḡa aubaina te e launuwatoiyedi. ³ Bamoda ma kani pekidi yaḡa giukamaḡedi bi sa nawa edi vanuwemo, mba etamo sa laugulibubu. Bi kota ḡesaudi manekaḡa a tava.”

⁴ Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Niga mutuyuwa bamo kani ta vai bi tai kanidi?”

⁵ Bi Yesu i wai talayedina gado, “Temi lisimimo buledi visa sa kenakena?”

Bi tedi a giuwena gado, “Wapedi 7.”

⁶ Kamaina bi Yesu lava kumdi i giuwedi doḡamo a miya. Tana buledi ⁷ i tanodi bi Maimaituwa i wai ebone bi i kividi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi, te a soiyedi. ⁷ Bi iyana visa keikeilikidi vaitedi a natomedi Yesu lisinemo bi tana Maimaituwa i wai ebone bi ena tauwaikaiwatana i giuwedi te a soiyedi. ⁸ Lava a kani te a kani nonoḡa. Bi ena tauwaikaiwatana kani pusepuse-lidi a laitupa bi po'a ⁷ ai wanavudi. ⁹ Olooloto wapedi ba 4 tausan mainana bi i giukamaḡedi te a nawa.

¹⁰ Bi kota tana ena tauwaikaiwatana vaitedi wagamo a gelu bi a nawa Damanutamo.

Palisi mataila ai baḡae
(Metiu 15:39—16:4)

¹¹ ✧Gome Palisi ḡesaudi Yesu laulubuna ḡaḡaluna a tava bi ai tala vitavitale te Maimaituwa ena mataila maso i wai lovedi. ¹² ✧Yesu yawasina i bunanai kamaḡe bi i giuna gado, “Temi niga kimtina bai aubaina ko ḡoēḡoe te mataila ko kita? Yà giugiu kauwemi te mote mataila yàma voiye koma kita.”

¹³ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Palisi a gosedi te wagamo a gelu bi a nawa noi nevanemo.

Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te Palisi bi Alodi edi wailovelove kaikaiyovudi sa kita kauwedi

¹⁴ Ena tauwaikaiwatana nuwedi i kauleya te mote buledi a tano. Bi ḡemota ota wagamo ai gelu.

15 Yesu i giuvavasaḡedina gado, “Palisi bi Alodi edi mu'aa koi kita kauwe.”*

16 Tedi taudiḡa ai talapilina gado, “Tada mote buledi ta vai aubaina te mai i giu.”

17 Yesu edi noḡota i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko giugiu te mote buledi ko vai? Temi mote ko kita, ee mote ko sibe? Temi yaḡolo ko wai nuwanaina? 18 ✧Temi waimatemi bi mote komai kita kauwa? Waibeyemi bi mote komai beyavaiya kauwa? Mote ko noḡoti? 19 Tagu buledi 5 e kividi bi lava 5 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

Tedi a giuna gado, “Po'a 12.”

20 “Bi tagu buledi 7 e kividi bi lava 4 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

Tedi a giuna gado, “Po'a 7.”

21 Bi i giuwedina gado, “Temi yaḡolo mote ko sibe?”

Yesu Betsaidamo oloto matapotapotana i wai yawasani

22 Tedi Betsaida malagainemo a tava bi ḡome lava edi tau matapotapotana ai doli tavaite bi Yesu ai baḡa vavasaḡe te maso matana i taukoni.

23 Bi tana oloto nimanemo i kaididi bi i wai doli te malagai a potiyovo kamaḡe. Gome Yesu oloto matana i gelolo bi nimana matanemo i sako bi i wai talayena gado, “Bai kwa kitakita ee geḡa?”

---

* **8:15:** Diu edi noḡotemo mu'aa ba lautaulala. Maibena palawa ya voiye te ya lusa. Mai wailovelove kaikaiyovudi bi gebogebo lava nopodimo sa didiga. Niga ḡome ba Yesu mu'aa i lauluvaena ba Palisi bi Alodi edi miyamiya i giuwata. ✧ **8:18:** Mak 4:12

24 Tana matana i taulageti bi i giuna gado, “Tagu lava e kitedi sa nawanawa kitedi mai kai.”

25 Yesu nimana i sako munaḡe oloto matanemo. Maḡemota oloto matana i yana i visuvisu bi i wai kita kauwa.

26 Yesu oloto i giuwena gado, “Kwa nawa em vanuwemo, mote kuma nawa malagaimo.”

Pita Yesu i kamaḡati

(Metiu 16:13-16; Luk 9:18-20)

27 Yesu bi ena tauwaikaiwatana a nawa Seseliya Filipai malagaidi diyediḡa. Tedi a nawanawa etamo bi Yesu i wai talayedina gado, “Lava sa giugiu te tagu aiyai?”

28 ☆Tedi a giuna gado, “Lava ḡesaudi sa giugiu te tam Diyon taukabulu, ḡesaudi Elaidiya bi ḡesaudi taugiuwatana ḡemota.”

29 Bi i wai tala munaḡedina gado, “Temi bainewa ko noḡonoḡoti, te tagu aiyai?”

Bi Pita i giuna gado, “Tam ba Keliso Maimaituwa ena Vinevine!” 30 Yesu i giu vavasagedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

Yesu ena peki bi ena kenamoito i giuwata

(Metiu 16:21-23; Luk 9:21)

31 Tana wai lovelovedi i waitubu bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna male kauwa wape-wapedi yai nuwatoiyedi bi babada nananaka, pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena sa miya tautaulie bi tana male sai peki bi laḡan wai faioninemo ya kenamoito munaḡa.” 32 Yesu mba

---

☆ 8:28: Mak 6:14,15

kauwidi i giu kaukauwedi, taunana aubaina Pita i wai doli nawe tabudimo bi i kaipasini.

³³ Yesu i tauvitale bi ena tauwaikawaiwatana i kitedi bi Pita lisinemo i kaipasina, “Seitani! Ku taulia muligumo. Mba noġotidi mote Maimaituwa lisinaġa sima yovoyovo bi lava edi noġota mainana.”

Yesu kaiwatana banina
(*Metiu 16:24-28; Luk 9:23-27*)

³⁴ ✧ Yesu lava kumna bi ena tauwaikawaiwatana i yogedi a nato lisinemo bi i giuwedina gado, “Bamoda aiyai muliguġa ya natona ba ena ġowana matabudi sa kena bi ena kolosi ya kailaġeti bi ya kaiwatagu.”† ³⁵ ✧ Lava aiyai bi ena yawasana i nuwamunaġena ba muliġa ya kulayakasi. Bi aiyai ena yawasana ya nuwaka-maġena tagu aubaigu bi giu visuwisuna aubaina ba muliġa ya vai munaġe. ³⁶ Bamoda lava niga dobuna ena ġowana matabuna i vai kovi bi ena yawasana i ka gebogebo, mba kauwidi damodimo bai visuna ya tubuġa? ³⁷ Bi kota bai mwalina ya vite bi ena yawasana ya vai munaġe? Geġa geġa ota. ³⁸ Lava niganana laġannemo sa miyamiyana ba Maimaituwa giuna sa laulau kasaġaiġaiye bi gebo sa voivoiyena ba tedi mai lava wai matawapedi. Bi bamo te aiyai kwai tunimayaġegu bi giugu wailovelovena kwai

---

✧ **8:34:** Met 10:38 † **8:34:** Niga giuna kolosi kailaġetina ba lautaulala. Mba giuna banina ba Yesu taukawaiwatana laukivige-bogebo bi wainuatoi nopodiġa sa nawana banina Yesu sa kaikai-wata. Tana mote ima giugiu te taukawaiwatana sa pekina mai tana kolosimo i pekipekina. ✧ **8:35:** Met 10:39

tunimayaḡena ba Tana Taunana Natuna Tamana namalinemo ena aneya waiyawa waitedi ena nato munaḡemo yai tunimayaḡe.

9

¹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, matabumi niganana ko miyamiyana mote koma peki kamaina eete Maimaituwa ena waibada ḡailisi vaitena ya natonatona ko kita.”

*Yesu kitana i nuwavitala
(Metiu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Laḡan 6 mulidimo Yesu Pita, Diyemes bi Diyon i wai dolidi te a saḡa a nawa oya lofalofana dabanemo, ḡome tedi taudiḡa. Bi a wai kita ba Yesu kitana i nuwavitala. ³ Te ena gala potipotina bi waimatakanikanina, mote aiyai dobumo gala ima koḡa bi mainana kitana ima tubuḡa. ⁴ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana faiona a kita te Mousis bi Elaidiya a laumaḡata bi Yesu vaitena a wai giugiu.

⁵ Pita Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove i visu te tama niga ḡome. Tama kape faiona ka voyiedi, ḡemota tam, ḡemota Mousis bi ḡemota Elaidiya.” ⁶ Tedi a tava bi a naila gulata bi Pita mote bai i sibe taunana aubaina i giu yabayababa.

⁷ ✧Kamaina bi giyou i laumaḡata bi i suma tawedi bi kalina dididigina giyouḡa i yovona gado, “Niga taunana tagu Natugu, nuwagu taulaukwasilina. Koi beyavaiye kauwe!” ⁸ Noi

---

✧ 9:7: Met 3:17; Mak 1:11

taunana a tautauvitaledi te mote aiyai a kita bi Yesu taunaḡa i moimoito.

⁹ Sauginemo oyamo a miyamiya kuluva ba Yesu i giu vavasaḡedi te bai i tubutubuḡana mote aiyai ḡesau sima giuwe, eete Tana Taunana Natuna pekimo ya kena moito.

¹⁰ Tedi ena giu a kaiwata bi taudiḡa niga kauwina a wai giugiuwe te pekimo kenamoito banina bai.

¹¹ ✧ Bi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina waiḡake tauwailovelovena sa giugiu te Elaidiya ya gei tava?”*

¹² Yesu i giuna gado, “Mba giu kauwa, Elaidiya kaka ya gei tava bi bai matabuna ya kadidimani. Bi kota bai aubaina gilugilumina wadubonemo i giu te Tana Taunana Natuna kaka sa daboke bi yai nuwatoi gulata. ¹³ Yà giugiuwemi te Elaidiya kaikana i tava bi lava edi ḡowana lisinemo a noḡonoḡotina a voiye, maibena gilugilumina wadubonemo i giugiu watana mainana.”†

Yesu aluwa gebogebona gomana noponemo i kwavi vai

(Metiu 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Yesu bi ena tauwaikaiwatana faiona oyamo bi a yovo munaḡa tauwaikaiwatana ḡesaudi li-sidimo. Bi a kita te lava kumna tedi a dubutawidi bi waiḡake tauwailovelovena waitedi a waikagiu.

✧ **9:11:** Met 11:14   * **9:11:** Diu edi waisumaḡa te Elaidiya maso i gei tava dobumo, kaka muliḡa Maimaituwa ena vinevine maso i tava (Mal 3:1, 4:5-6 ko kita). Tedi mote a sibe te Elaidiya ya tava dobumo ba yai nuwatoi. † **9:13:** Yesu niga ḡome Elaidiya i giuwena ba Diyon taukabulu i giugiuwata (Metiu 11:13-14, 17:10-13 ko kita).

15 Sauginemo lava Yesu a kitakita ba a tagugu bi a velau waiyebone aubaina.

16 Tana ena tauwaikawaiwatana i waitalayedina gado, “Bai kona waikagiuwe?”

17 Lava kumna nopodimo oloto i giuna gado, “Tauwailovelove, natugu e natomena lisimmo, tana aluwa gebogebona i sunegi bi i voiye te mote ima giugiu. 18 Sauginemo aluwa gebogebona gomana i sulusuluvai ba ya pwalapwalaḡena doḡamo. Bi mwakana ya sana waikikokikodi bi kasapula gayanaḡa sa yovoyovo bi tunina sa badobado. Taunana aubaina te em tauwaikawaiwatana e giuwedi te aluwa gebogebona maso a kwavi vai bi geḡa mote a voiye.”

19 Yesu i giuwedina gado, “Ei, temi mote koma wai sumaḡa! Vaitemi te alamiya! Yaḡolo te emi vita yà ava'avali? Gomenina ko natome lisigumo.”

20 Tedi gomana a nawe Yesu lisinemo. Noi taunana aluwa gebogebona Yesu i kitakita ba gomana i katititi te i kuluva doḡamo i talaḡa bi i wai kuikuileva bi kasapulana gayanaḡa a yovoyovo. 21 Yesu gomana tamana i waitalayena gado, “Niga ena sidana i vaina bainewa lofana?”

Bi tana i giuna gado, “Wala ma ḡaubonemo te niganana. 22 Bi laḡan wapawapa aluwa gebogebona gomana kaimo bi gaubemo i pwalage nawe te maso i wai peki. Bamo te tam ḡemoḡemotim, te kwa launuwatoiyemai bi kwa sagumai.”

23 Yesu i giuwena gado, “Bamo te tam ḡemoḡemotim? Aiyai ya waisumaḡana ba Maimaituwa ḡemoḡemotina bai matabuna tana aubaina ya voiyedi.”

²⁴ Noi taunana te gomana tamana i kaiḡabalana gado, “Aee, yà waisumaḡa bi egu sumaḡa mote i didiga. Kwa sagugu te egu sumaḡa ya didiga!”

²⁵ Yesu i kita te lava kumna a tavatava taunana aubaina Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Tam beyapotapota bi gumgum aluwina yà kwavikwavim te noi taunana gomana kwa gose kamaḡe, mote kuma saḡa munaḡa gomana noponemo!”

²⁶ Aluwa gebogebona gomana i ka binabinau bi i katititi bi i potiyovo kamaḡe. Bi gomana kitana mai lava pekipekina bi lava wapewapedi ḡome a giuna gado, “Gomana i peki.” ²⁷ Bi Yesu gomana nimanemo i kabi, bi i solu waimoito.

²⁸ Muliḡa Yesu i nawa vanuwa noponemo bi ḡome tedi taudiḡa bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bai aubaina te tama mote aluwa gebogebona ke kwavi vai?”

²⁹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Niga mai aluwina ba pali taunaḡa kaka ya kwavi vai, mote bai ḡesauna.”

Yesu ena peki i giuwata munaḡe

(Metiu 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Yesu bi ena tauwaikaiwatana mba modomodona a ḡose bi Galili noponaḡa a nawa. Yesu mote i ḡoe te aiyai ḡesau ya sibe te tana ḡome, ³¹ banina tana ena tauwaikaiwatana i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka sa kaisoluḡe, lava nimedimo sa sako bi sai peki. Bi laḡan wai faioninemo ya kenamoito.” ³² Tana mba mainana giuna i vatovatona ba tedi banina mote a sibe. Bi a naila aubaina te mote ai talaye.

Yesu ena tauwaikaiwatana a waikagi te aiyai i saḡa gulata

(Metiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Kapeniammo a tava. Bi a valageta vanuwemo bi i waitalayedina gado, “Temi etamo bai konai kagiuwe?”

³⁴ Tedi a miya moimoisili bi mote bai a giuwe banina tedi etamo taudiḡa a waikagi te aiyai i saḡa gulata.

³⁵ ✧Tana i miyatulu bi ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi a nato ai ḡemotidi bi i giuwedina gado, “Aiyai bi doli i ḡoena ba ya sakoyovoḡe munaḡe bi lava matabudi aubaidi yai taupaula.”

³⁶ Yesu gomana i natome mododimo i wai moito bi i giuwedina gado, ³⁷ ✧“Aiyai isagumo bi gomana ḡaubona i giuvai maibena niga gomenina ba tagu ya giugiuvaigu. Bi kota aiyai tagu ya giugiuvaiguna ba tana mote tagu tauguḡa ima giugiuvaigu bi taugiukamaḡegu vaitena ya giugiuvai.”

Aiyai mote imai ḡaviyeda ba tana eda tau

(Luk 9:49-50)

³⁸ Diyon Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, tama oloto ḡemota ke kita isammo aluwa gebobodi i kwavikwavivaidi. Tana mote tada nopodemo, taunana aubaina kei ḡake te mote ima voiyē munaḡe.”

³⁹ Yesu i giuwedina gado, “Mote komai ḡake, lava aiyai isagumo anisove kauwidi ya voivoiyedina ba muliḡa mote isagu ima kagebogebo.

40 ✨Lava aiyai bi mote imai ḡaviyeda ba lavana eda tau. 41 ✨Yà giugiu kauwemi te lava aiyai gauba i yaai bi i vitemina banina temi tagu taukaiwatagu ba ena maii'a kaka ya vai.”

Laukaḡesolumo gebogebo ya tubutubuḡa
(Metiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 “Bamo te niga libilibidi mododimo gomana ḡaubona ḡemota i waisumaḡegu bi aiyai i voiye wapa bi gebomo i kuluvana ba i visu te lavana gadonemo ḡakima dididiga sa duli bi nisamo sa pwalāḡe nawe. 43 Bamo te nimam i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koiḡavuki. I visu te nimam ḡemota bi kwa saḡa yawasanamo. Kaka nimam labu bi kwa nawana iyoyoḡamo, ḡome kai kalakalatina bamo mote ena ani kalapeki. † 45 Bamo te kaḡem i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koi ḡavuki. I visu te kaḡem ḡemota bi kwa saḡa yawasanamo. Kaka kaḡem labu sa voyem te kwa nawana iyoyoḡamo. § 47 Bamo te matam i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa ḡivoi kamaḡe. I visu te matam ḡemota bi Maimaituwa ena waibadamo kwa saḡa. Kaka matam labu sa voyem te kwa nawana iyoyoḡamo. 48 Mba ḡome mwatamwata lava sa

---

✨ 9:40: Met 12:30 ✨ 9:41: Met 10:42 † 9:43: Gilugilumidi wadubodi ḡesaudimo lova 44 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, Mba ḡome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki (Ḡemoḡemotina ma lova 48). § 9:45: Gilugilumidi wadubodi ḡesaudimo kota mainana lova 46 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, Mba ḡome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki (Ḡemoḡemotina ma lova 48).

kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki.

49 “Taukaiwatagu matabudi kaka pilipili sa bavididi bi pilipilidi mayavaidi mai kai poyana, mba etanemo kaka sa gailisi.

50 ✧“Soliti ba mwali visuviusuna bi bamo te dinina i kovina ba bainewa ko voiye bi ya dini munaḡa? Temi ko wai kagiuna didiga aubaina, mba temi mai soliti dinimi i kovi. Temi emi yawasana maso maibena kani solisolitina dinina. Temi maso mainana nuwavisumo emi lava vaitedi kona miya.”

10

Waigose ena titikuna

1 Yesu mba dobuna i ḡose bi i nawa Diudiya bi Dioudan gaubina i damaniye noi nevanemo. Bi ḡome lava kumna a tava munaḡa bi i wai lovelovedi, maibena sauga matabuna i voivoiyena mainana.

2 Palisi ḡesaudi Yesu wai laulubuna a ḡoe aubaina te a nato lisinemo bi ai talayena gado, “Eda waigake i waianine ee geḡa, te oloto mwanena ya gose?”

3 Bi Yesu waitalamo i giuwedina gado, “Mousis waigake i vitevitemina bainewa i giu?”

4 ✧Tedi a giuwena gado, “Mousis ena waigake i waianina te oloto waigose pepana ya gilumi mwanena ya vite kaka ya giukamaḡe te ya nawa.”

5 Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Banina temi nopomi a ḡaiḡai taunana aubaimi Mousis

mba waiḡakena aubaina i gilumi. ⁶ ✧ Bi ko noḡoti, Maimaituwa wala pakanemo dobu i voivoiye sauginemo, tana lava i voyedi, oloto bi waivini. ⁷ ✧ Taunana aubaina oloto tamana bi tinana ya gosedi bi mwanena vaitena sa miya ḡemota, ⁸ bi tedi labuidi tubuḡa ḡemota sa tubuḡa. Niganana tedi mote labu bi ḡemota. ⁹ Taunana aubaina Maimaituwa tedi i wai ḡemotidina mote lava i mai dabalalidi.”

¹⁰ Mulīḡa a munaḡa vanuwemo bi Yesu ena tauwaikaiwatana niḡa giuna aubaina ai talaye. ¹¹ ✧ Kamaina bi tana i giuwedina gado, “Bamoda oloto waivini i gose bi waivini ḡesau i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa. ¹² Kota mainana, waivini ena oloto i gose bi oloto ḡesau i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa.”

Yesu bi libilibi keikeilikidi

¹³ Lava ḡesaudi libilibi keikeilikidi a natomedi Yesu lisinemo te tana maso nimana dabedimo i sivudi bi geḡa te ena tauwaikaiwatana lava ai ḡakedi. ¹⁴ Yesu mainana i kitakita ba ena tauwaikaiwatana lisidimo nuwana i medi bi i giuwedina gado, “Libilibi koi aninedi sa nato lisigumo mote mote komai ḡakedi banina Maimaituwa ena waibada lava lisidimo maibena niga libilibidi. ¹⁵ ✧ Yà giuguu kauwemi te aiyai mote Maimaituwa ena waibada i mai anine bi ima vai, maibena libilibi keikeilikidi edi yawasana. Ba tana kaka mote Maimaituwa ena waibada noponemo ima sola saḡa.” ¹⁶ Kamaina bi libilibi i bewedi kalonemo i sivudi bi nimana dabedimo

✧ **10:6:** Pak 1:27   ✧ **10:7:** Pak 2:24   ✧ **10:11:** Met 5:32

✧ **10:15:** Met 18:3

i sivudi bi i laupali, te Maimaituwa ya kavisuvisudi.

Oloto waiguyauna yawasana ilailala aubaina i waitala

(Metiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Bi Yesu i modina i nawanawa etamo ba oloto i velau i tava Yesu matanemo bi tuwapekana doḡamo i wai tupagwaliye. Bi i giuwena gado, “Tauwailovelove visuvisum bai yà voie bi yawasana ilailalana yà vai?”

¹⁸ Bi Yesu oloto i giuwena gado, “Bai aubaina kuna giu te visuvisugu? Aiyai mote i visu, Maimaituwa taunaḡa i visu. ¹⁹ ✧ Tam waigake kuna sibedi: Mote kumai peki, mote mwanem kuma vawaidoḡa, mote kuma danene, lava mote kaiyovumo kumai wavu, mote kuma soinuwava, tamam bi tinam kwa viviledi.”

²⁰ Bi oloto i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ḡaubogumo te niganana mba waigakedi matabudi e voie kovidi.”

²¹ Bi Yesu oloto i kita te nuwana i vai bi i giuwena gado, “Mwali ḡemota kwa malumaluwabiye. Kwa nawa em waiguyau matabuna kwa kune kamaḡedi bi mane waiyamoyamonidi kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²² Niga olotona ba i wai ḡonaḡona gulata, taunana aubaina Yesu ena giu i vaivaiye ba nuwana i kuluva bi ma nuwaboyana i nawa.

²³ Ḣome ena tauwaikaiwatana i kita nawedi bi i giuwedina gado, “I bagibagi kauwa kaka

tana waiwaiguyauna Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saḡa.”

²⁴ Tauwaikaiwatana Yesu ena giu a vaivaiye ba a tagugu.* Bi Yesu i giuwedina gado, “Li-bilibi, i bagibagi kauwa kaka lava waiguyauna Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saḡa. ²⁵ I pilipili kauwa kaka ḡamoḡamo dididiga kamelo, siyau bwadanemo ya sola, mba mainana kota lava waiguyauna mote Maimaituwa ena waibada noponemo ima sola saḡa.”

²⁶ Ḡome ena tauwaikaiwatana mba giuna a vaivaiyena ba a tatava gulata bi edi lava vaiteḡi ai talapilina gado, “Bamoda mainana, ba aiyai kaka bena ya yawasana?”

²⁷ Yesu i kitedi bi i giuwedina gado, “Lava lisidimo ba i pilipili kauwa te taudigā sai yawasanidi bi Maimaituwa lisinemo bai matabuna ba ḡemoḡemotina ya voiye.”

²⁸ Kamaina bi Pita i giuna gado, “Bi tama bainewa? Tama kaikana bai matabudi ke ḡosedī kamaḡedi bi ke kaiwatam.”

²⁹ Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, aiyai ena vanuwa ee tinatinanatuna ee nu-vunuvuna ee valevaletina ee tinana bi tamana, ee natunatuna bi ena daibi ya ḡosedī bi tagu ya kaiwatagu bi lava ḡesaudi lisidimo giugu visuvisuna ya giunawena, ³⁰ mba sauginemo

---

* **10:24:** Diu edi wai sumaḡa te waiguyau ba mataila Maimaituwa lava lisinemo i wainuwawisu bi ya kakawisuvisu (Sale 128, Miya 10:22). Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana ena giu a vaivaiye ba a tagugu. Tedi ai noḡota bamoda Maimaituwa lava wai ḡuyaudi mote imai yawasanidi ba lava ḡesaudi kota mote imai yawasanidi.

tana mai'a dididiga otina Maimaituwa ya vite: Ena vanuwa, valevaletina, nuvunuvuna, tinatinana, natunatuna bi daibi sa wapa. Bi kota lava sa laukivigebogeboye. Bi laḡan muliḡa ya natonatona tana yawasana ilailala ya vai. ³¹ ✧ Lava wapewapedi mabai niganana sa wailaumatana kaka sai laumuli bi mabai sa wailaumulina ba sai laumatana.”

Yesu ena peki giuna i wai faioni
(Metiu 20:17-19; Luk 18:31-33)

³² Tedi etaḡa a nawanawa Yelusalem bi Yesu eta i dolidoliye. Bi ena tauwaikaiwatana a tagugu bi lava ḡesaudi a kaikaiwatedina a naila. Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a moito gebi tabudimo bi lisinemo bai matabudi sa tubuḡana ena tauwaikaiwatana i tainuwataudina gado,† ³³ “Ko vaiye, niganana ta nawanawa Yelusalem, bi ḡome taukaisolu kaka Tana Taunana Natuna pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena babadidi nimedimo ya sako. Tedi sa etale bi sai anine te Loum lavedi nimedimo sa sako te tedi sai peki. ³⁴ Tedi sai gadolose, sa gelolo, sa kwapu bi sai peki bi laḡan wai faioninemo tana ya kena moito.”

Diyemes bi Diyon edi wai baḡa
(Metiu 20:20-28)

³⁵ Diyebedi natunatuna Diyemes bi Diyon a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado,

---

✧ **10:31:** Met 20:16 † **10:32:** Tauwaikaiwatana a tava banina lava tana a waidibodibogi. Bi lava ḡesaudi mulinaḡa a nawanawa a naila banina, a nawanawana noke Yelusalemmo bai ya tubuḡa lisinemo.

“Tauwailovelove, tama ka ḡoeḡoena bai kai baḡamna ba ema ḡowana kwa voiye.”

³⁶ Yesu i waitalayedina gado, “Bai mwalina ko ḡoeḡoena aubaimi yà voiye?”

³⁷ Tedi ena giu ai munena gado, “Kwai anine-mai te aiyai kataiyammo ya miya bi aiyai ḡeniyammo ya miya em waibada laḡannemo.”

³⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi mote ko sibe te bai ko waibaḡæ. Temi ḡemoḡemotina wainuwatoi leduna yà tegona mainana ko tego? Ee yà buluna mainana ko bulu?”[†]

³⁹ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama ḡemoḡemotimai.”

Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi ḡolaḡolana yà tegona mainana temi ko tego bi yà pekina mainana ko peki.” Bi Yesu i giuwedina gado, ⁴⁰ “Kamaina bi tagu mote egu waibada ima kenakena te yà lauvina, te aiyai kataiyagumo bi aiyai ḡeniyagumo. Niga gabuna tedi mabai Maimaituwa i vinevinedina aubaidi i kanonoḡi.”

⁴¹ Tauwaikaiwatana 10 mainana giuna a vaivaiyena, ba tedi Diyemes bi Diyon lisidimo a medi. ⁴² Yesu matabudi i yogedi bi i giuwedina gado, “Kona sibe tedi mabai Eteni sa wai badaedina ba lisidimo sa wai bada teyala. ⁴³ ✧Temi mote maso mai ko voiye, aiyai didiga i ḡoena ba ya sako yovoḡe munāḡe bi aubaimi yai taupaula. ⁴⁴ Aiyai bi doli i ḡoena ba ya sako yovoḡe munāḡe bi lava ḡesaudi aubaidi

[†] **10:38:** Yesu ledu lau tegoyena bi waibulu i giuwena ba mote ledu ota bi asiwa ota bi ena wainuwatoi bi ena peki i giu wata.

✧ **10:43:** Met 23:11; Mak 9:35

yai taupaula yababa. ⁴⁵ Mainana Tana Taunana Natuna i yovona mote lava aubaina si paula bi tana lava aubaidi i paula bi ena yawasana i vite munaḡe te lava wapewapedi i wai yawasanidi.”§

Yesu Batimiyas matana potapotana i wai yawasani

(Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesu ena taukaiwatana waitedi a tava Deliko malagainemo. Gome ena tauwaikaiwatana bi lava kumna dididiga waitedi Deliko a gosegose ba oloto matapotapotana isana Batimiyas tana eta diyanemo i miya bi i waiwaigigimana, Batimiyas tana Timiyas natuna. ⁴⁷ Sauginemo tana Nasalet Yesuna giuna i vaivaiye ba binau i waitubuna gado, “Yesu Devida Natuna** kwa lau nuwatoitoyegu!” ⁴⁸ Lava wapewapedi ḡome Batimiyas a kaipasine, “Ku miya moimoisili!” Bi tana yaḡolo te kalinana dididiginemo i binabinau gado, “Devida Natuna kwa lau nuwatoitoyegu!”

⁴⁹ Kamaina bi Yesu i vamoito bi lava i giuwedina gado, “Ko giuwe ya saḡa niga ḡome.”

Tedi oloto matapotapotana a giuwena gado, “Ya yogeyogem, ma nuwavisum kwa moito bi kwa nawa lisinemo.”

⁵⁰ Kamaina bi tana ena kwama i ḡiḡi, i pwalage kamaḡe, i laupotisaḡa bi i nato Yesu lisinemo.

⁵¹ Ḥome Yesu Batimiyas i waitalayena gado, “Bai kwa ḡoeḡoena aubaim ya voiye?”

---

§ **10:45:** Yesu ena wainuwatoi bi ena peki gebogebo lavada eda gabu i vai, mai Aisaiya 53:8 i giugiuna. ** **10:47:** Giu Devida Natuna ba mote natu otina bi Devida ena dammo i tubuḡa.

Kamaina bi oloto mata potapotana i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ya gōeḡoena yai kita munaḡa.”

⁵² Yesu i giuwena gado “Kwa nawa em sumaḡa i wai yawasanim.” Noi taunana te oloto matana i yana bi Yesu i kaiwata te etaḡa a nawa.

11

Yesu Yeluslemmo i sola saḡa

(Metiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Diyon 12:12-19)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana oya Olip diyanemo malagai Betpage bi Betenimo a tava, Yelusalem a vavawaiḡeleḡele. Bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giukamaḡedi a doli, ² bi i giuwedina gado, “Ko nawa Yelusalem malagainemo bi sauginemo ḡome kona tavana ba donki lauewalina waitamina ko kita, mote aiyai i geluwe, temi ko kuvesi bi ko natome.* ³ Bi aiyai yai talayemina gado, ‘Bai aubaina niga mai ko voivoiye?’ Ba temi tana ko giuwena gado, ‘Bada ya gōeḡoe bi mote lofana te ya munaḡe.’”

⁴ Tedi a nawa malagaimo a tava bi eta diyanemo vanuwa mataetinemo donki lauewalina waitamina a kita i moimoito, kamaina bi a kuvesi. ⁵ Ḡome lava ḡesaudi diyanemo a moimoitona ai talayedina gado, “Bai aubaina mba donkina ko kuvekuvesi?” ⁶ Kamaina bi tedi Yesu bai i giugiuwedina mainana a giuwedi. Ḡome te ai aninedi bi donki ai doli nawe. ⁷ Tedi donki ai doli nawe Yesu lisinemo bi edi kwama

---

* **11:2:** Yesu tana donki dabanemo i gelu banina tana Maimaituwa ena vinevine (Sakalaiya 9:9).

a gīgikamaḡedi te donki dabanemo a yesidi bi dabedimo Yesu i miya.

⁸ Lava wapewapedi edi kwama etamo a yesidi bi ḡesaudi kai malugulugudi a bwalidi bi a yesi nawedi.† ⁹ Lava dolidolidi bi mulimulidi a bin-abinauna gado,

“Maimaituwa ta kasaḡesaḡe.

Ka kavisuvisuna ya natonato Bada isanemo.‡

¹⁰ Ka kavisuvisuna BADA isanemo ya natonatona Deivida ena tubulelesemo

Maimaituwa ta kasaḡesaḡe, noke malamo!”

¹¹ Yesu Yelusalemmo i tava bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo. Gome bai matabuna i kita kovidi bi kaikana aubiga aubaina te ena tauwaikaiwatana ¹² waitedi a nawa Betenimo.

*Yesu kai damaya i pasili
(Metiu 21:18-19)*

¹² Laḡani i sako Beteni a gose bi a nawanawa te Yesu kani i peki. ¹³ Kamaina bi i wai kita nawa manemanekemo te kai damaya luguna i kita. Bi i nawa diyanemo te i kita kaukauwe ba votana geḡa, banina mote vota ena bolimani.

¹⁴ Yesu kai damaya i pasilina gado, “Mote aiyai kaka votam ima kani munaḡe!” Mai i giugiu ba ena tauwaikaiwatana ena giu a vaiye.

---

† **11:8:** Diyon 12:13 i giugiuna luvanemo lava edi gala bi kai ma lugulugudi a bwalidi etamo a yesidi ba edi ka saḡesaḡe bi edi vivila te ḡalibona a voyai. ‡ **11:9:** Giu Ousana Alamek kalinedimo ba Niganana kwai yawasanimai. Muligā giuna a vitale te ka saḡesaḡe Sale 118. Mba giuna noḡotinemo tedi Yesu a kasaḡesaḡe te tana guyau.

*Yesu taugimala bi taukune Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo i kwavidi a potiyovo
(Metiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Diyon 2:13-22)*

¹⁵ Yesu ena tauwaikaiwatana waitedi Yelusalemmo a tava bi tana i nawa Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna noponemo. Gome tedi mabai a wai kunekune bi a gimagimala i kwavivaidi a potiyovo. Bi wali dobu manedi tauvitaledi bi mwanuwa gabubu a wai kunekuneyedina edi bena bi edi animiya i vitaledi. § ¹⁶ Bi lava i waigakedi te waikunekune mwalidi mote sima avala bi Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna noponaga sima nawa. ¹⁷ ☆ Bi tana lava i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado,

‘Tagu egu vanuwa sai isana

pali vanuwina lava dobu matabuna aubaidi.’

Bi temi kona voiye te maibena ‘taudanedanene edi gabu.’ ”**

¹⁸ Pilisi edi babada bi waigake tauwailovelovena niga giuna a vaiye bi eta a tavutavu te bainewa maso Yesu ai peki. Bi geḡa te a naile banina lava kumna ena wailovelove a sovesoveye.

¹⁹ Kamaina bi suwala bulubulumo Yesu ena tauwaikaiwatana waitedi Yelusalem a gose bi a nawa.

---

§ **11:15:** Diu edi noḡotemo manemo lava matana ba koikoitau. Taunana aubaina a tavaitedi bi a wai kunekuneyedi te mane a tanodi bi takis a wai mai’idi. ☆ **11:17:** Ais 56:7 ** **11:17:** Yesu mba lavedi edi bena i vitaledi banina mba manedimo kaiyovumo a puyopuyo bi lava ḡesaudi edi mane nevedi a tanotanodi.

Damaya kaina i poki
(Metiu 21:20-22)

²⁰ Malaboiboi gesaunemo tedi a munamunaḡa, mba kaina a kita i poki pakanemo te damonemo.

²¹ Ġome tedi kai a kitakita ba Pita Yesu ena giu i noḡoti bi i giuna gado, “Tauwailovelove kwa kita, damaya kaina kuna pasipasilina i poki.”

²² Yesu edi giu i waimunena gado, “Emi waisumaḡa Maimaituwa lisinemo ko sako.

²³ ☆Giukauwemo yà giugiuwemi, aiyai niga oyana ya giuwena gado, ‘Ku pwalage nawem nisamo’ bi tana noponemo mote ima nuwalaḡalaḡa bi yai sumaḡa te bai i giugiuwena ba aubaina ya tubuḡa.

²⁴ Taunana aubaina yà giugiuwemi te bai palimo ko wai baḡaena ba koi sumaḡa te kona banavi, bi mba temi emiya. ²⁵ Bi laḡannemo ko laulaupalina ba dolina tedi mabai gebogebo lisimimo a voivoiyena, ko noḡoti kamaḡedi, mainana kaka Tamemi malamo emi gebogebo ya noḡoti kamaḡedi.”††

Yesu ena waibada waitalana
(Metiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Tedi a tava munaḡa Yeluslemmo bi Yesu, Maimaituwa ena vanuwa didiyaunaḡa i nawanawa. Pilisi edi babada, waigake tauwailovelovena bi Diu babadidi a tava Yesu lisinemo ²⁸ bi ai talayena gado, “Tam waibada

---

☆ **11:23:** Met 17:20 †† **11:25:** Gilugilumidi wadubodi gesaudimo kota mainana lova 26 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, Bamoda temi emi lava edi gebogebo mote koma noḡoti kamaḡedi, ba kota Tamemi malamo emi gebogebo mote ima noḡoti kamaḡedi (Metiu 6:15 ko kita).

bamo kuna vai bi niga kauwidi kwa voivoiyedi? Em waibada aiyai i vitem?”

²⁹ Kamaina bi Yesu edi giu i wai munena gado, “Waitala ġemota yàì talayemi bi giu koi mune kaka yà giuwemi te bamo tagu waibada e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi. ³⁰ Ko giuwegu, aiyai Diyon waibadana i vite bi i laulaukabulu? Maimaituwa i vite ee lava dobumo?”

³¹ Tedi taudigā ai talapilina gado, “Bamoda ta giuna gado, Malaġa, ba tana ya giuna gado, ‘Bai aubaina mote koi sumaġe.’ ³² Bi bamoda ta giuna gado, ‘Lava lisidiġa,’ ba sa ġasiyeda.” Tedi a nailana banina lava matabudi a sibe, te Diyon tana kamaina te taugiuwatana. ³³ Taunana aubaina ena giu ai munena gado, “Tama mote ka sibe.”

Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota mote yàma giuwemi te egu waibada bamo e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi.”

12

Taubayau lautaulalana

(Metiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ ☆ Kamaina bi Yesu lautaulalamo giuwedi i waitubuna gado, “Oloto waen daibina i wadi bi i ganakuku. Bi kota waen aniva pisana i voiye bi ani waikoyaġa vadavadana i keli. Kamaina bi taubayau i tanodi te waen daibinemo*”

☆ **12:1:** Ais 5:1,2   * **12:1:** Waen daibina ba gabu ġaubona ġome Diu lavedi waen sa wadiwadi. Bi waen votana a wai isana guleipi. Tedi guleipi dom nopodimo a sivu yovoġedi bi a vava buyodi. Bi masidi a ledudi bi kwagimo a ġiniġini yovoġedi, mba taunana waen edi ani tego.

i waidubudi. Bi tana i nawa dobu ḡesaunemo. ² Vililubu laḡannemo tana taupaula i giukamaḡe waen daibina taulabena lisidimo te waen votedi ḡesaudi maso i laitupa. ³ Bi geḡa te taubayau taupaula a kaididi, a kwapu bi a giukamaḡe kavakavana i munaḡa. ⁴ Bi kota taniwaga taupaula ḡesau i giukamaḡe lisidimo bi tedi kununa a dougolu bi a voiye te i wai tunimayaḡa. ⁵ Daibi taniwagina taupaula ḡesau i giukamaḡe bi tedi tana ai peki. Bi kota wapewapedi mainana a voyedi, a kwapudi bi ai pekidi.†

⁶ “Niganana ḡemota ota ya miyamiya, taniwaga natuotina nuwapouna. Muliḡa tana natuotina i giukamaḡe bi i giuna gado, ‘Tedi male natugu sa vivile.’

⁷ “Bi geḡa te taubayau taudiḡa ai giugiuna gado, ‘Niga olotona male tamana gagasina matabudi ya tanodi. Ei, ko nato ta lai peki bi gagasa matabuna tada ta vai.’ ⁸ Kamaina bi tedi a kaididi, ai peki bi waen daibina mulitaulinemo a pwalage nawe.”

⁹ Yesu ena giu i waikovi bi i wai talayedina gado, “Daibi taniwagina bai ya voiye? Tana kaka ya tava bi taubayau yai pekidi bi waen daibina lava ḡesaudi ya vitedi.‡ ¹⁰ ✧Temi gilugilumina wadubonemo kona iyeve ee geḡa? Mba niga mainana i giu, ‘Vanuwa taukelina duḡu a dabodabokena,

---

† **12:5:** Israel lavedi Maimaituwa ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi maibena taubayau daibi taniwagina ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi (Delimaiya 7:25-26, Eimos 3:7, Sakalaiya 1:6). ‡ **12:9:** Niga ḡome Yesu ena giu banina ba tana male Diu babadidi sai peki bi Maimaituwa male tedi ya kovogidi. ✧ **12:10:** Sale 118:22,23

i nuwavitala te duḡu laukaina vanuwa yasina
i tubuḡa. §

¹¹ Bada, niga kauwina i voiye te kitana lisidemo i visu gulata.’ ”

¹² Ġome Diu babadidi eta a tavutavuḡe te maso a pani, banina a sibe te tana lautaulalamo i giugiu watedi bi geḡa te tedi lava kumna a nailedi. Kamaina bi a kita kamaḡe te i nawa.

Takis ena waitala

(Metiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Lautaulala mulinemo Palisi ḡesaudi bi Alodi ena muli a giukamaḡedi Yesu lisinemo te ena giumo maso ai wavu. ¹⁴ Bi tedi a tava lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, ke sibe te tam ba giukauwa kwa giugiuwe, te lava bai sa giugiuwena mote kuma nainaile. Tam lava isanawenawedi edi giu mote kuma iyeyevidi bi em wailovelove ba Maimaituwa ena ḡowana bi giukauwa lava kwa wailovelovedi. Kwa giuwe-mai, kamaina te takis kai maii Sisa lisinemo ee geḡa?”

¹⁵ Yesu edi kaiyovu i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina, ko ḡoeḡoe te ko taikulugu? Kaikaiy-ovumi? Mane ko natome bi ya kita.” ¹⁶ Kamaina bi mane a natome bi i giuwedina gado, “Aiyai isana bi kununa aluwina manemo?”

Bi a giuwena gado, “Galibona Sisa aluwina bi isana.”

---

§ **12:10:** Gulik baibol noponemo i giu te ḡakima. Banina tedi ḡakimemo vanuwa a kelikelidi. Bi ḡakima ḡemota vanuwa liunemo ya moimoitona ba vanuwa yasina. Niga ḡakimina taunana Yesu, Maimaituwa ena vanuwa valivaliuna duḡuna (Epeses 2:19-21 bi Aisaiya 28:16).

17 Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bai Sisa enaya ba Sisa ko vite bi bai Maimaituwa enaya ba Maimaituwa ko vite.” Ġome tana ena giu a soveye.

Pekimo kenamoito waitalana
(Metiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 ✨Sadisi ai sumaġa te lava pekipekidi mote sima kenamoito. Taunana waitalana aubaina a tava Yesu lisinemo.** 19 Bi tedi a giuna gado, “Tauwailovelove, Mousis, Maimaituwa enai ġake aubaimai i gilumina gado, ‘Bamoda oloto tinanatuna mwanena i peki kamaġe bi natunatuna geġa ba kota tinanatuna iwapena ya naġi. Bi yai natuna te tuwaġana pekipekina aubaina.’” 20 Mai maso olooloto 7 bi tautuweġina i naġi te i peki bi natunatuna geġa. 21 Wai labuna iwapena i naġi bi kota i peki, natunatuna geġa. Mainana wai faionina vaitena. 22 Mba olotodi wapedi 7 waivinina a naġi bi kauwina ġemotina lisidimo i tubuġa bi a peki kovi mote natunatudi bi waivini muliġa i peki. 23 Kenamoito sauginemo male aiyai mwanena mba waivinina, oloto wapedi 7 a naġinaġina?”

24 Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kona ai giugiu, gilugilumina wadubonemo Maimaituwa ena giu kona iyevi bi mote ko sibe, kota ena ġailisi mote ko sibe. 25 Laġannemo pekipekidi

---

✨ **12:18:** Giu 23:8   ** **12:18:** Diu nopodimo dam ġemota a miyamiyana isedi Sadisi. Niga lavedi edi waisumaġa ba tabuna, tedi mote ai sumaġa te lava ya peki bi ya kena moito. Bi mote ai sumaġa te alualuwa bi aneya mote bamo sima miyamiya. Tedi Mousis ena buka i gilugilumidina taudiġa a iyeiyevidi bi buka ġesaudi geġa.

sa kenamoitona ba mote sima naḡi. Tedi sa miyana mai aneya malamo. ²⁶ ✨Bi pekimo kenamoito ena giu Mousis i gilugilumina mote ko iyevi? Wala kai tombolunemo, kai vavavantina noponemo Maimaituwa, Mousis i giuwena gado, ‘Tagu Eiblaḡam ena Maimaituwa, Aisik ena Maimaituwa bi Deikap ena Maimaituwa.’ ²⁷ Tana mote lava pekipekidi edi Maimaituwa bi lava miyemiyedi edi Maimaituwa.†† Temi ba ko giugiu yabayababa.”

Waiḡake laukaina

(*Metiu 22:34-40; Luk 10:25-28*)

²⁸ Waiḡake tauwailovelovena ḡome i vaiyedi a waitalapilina gado. Tana i sibe te Yesu i giukauwa, kamaina bi i waitalayena gado, “Waiḡake matabudi mododimo bamo taunana waiḡake laukaina?”

²⁹ ✨Yesu ena giu i waimunena gado, “Waiḡake laukaina ba niḡa, ‘Ko vaiye Israel, Bada eda Maimaituwa taunaḡa Bada. ³⁰ Bada em Maimaituwa kwa ḡoena, mba nuwapoum tabutabunemo, tubuḡim tabutabunemo, em noḡota tabutabunemo bi em ḡailisi tabutabunemo.’ ³¹ ✨Waiḡake wai labuna ba niga, ‘Lava ḡesauna kwa ḡoena mai bainewa taumḡa kwa ḡoeḡoemna. Bamo mote waiḡake ḡesau i didiga gulata kaka niga taudidi.”

³² Kamaina bi waiḡake tauwailovelovena Yesu i giuwena gado, “Bai kuna giuwena ba

---

✨ **12:26:** Pot 3:6 †† **12:27:** Lava niganana sa miyamiyana bi waiwaisumegidi a pekipekina edi Maimaituwa. ✨ **12:29:** Wai 6:4,5 ✨ **12:31:** Liv 19:18

i visu. Giukauwa te Bada tana Maimaituwa bi diyanemo mote bamo Maimaituwa ġesau. ³³ Bi lava maso Bada edi Maimaituwa a ġoena, nuwapoudi tabutabunemo, tubuġidi tabutabunemo, edi noġota tabutabunemo bi edi ġailisi tabutabunemo. Bi lava ġesaudi ġoedi, i saġa gulatana kaka sewasewa gabugabu ġosedi Maimaituwa lisinemo.”

³⁴ Yesu i vaiye te niga olotona ena giu i visu. Kamaina bi i giuwena gado, “Maimaituwa ena waibadana ġotona te kwa banavi.” Niga mulinemo lava matabudi a naila bi aiyai mote Yesu i waitala munaġe.

Deivida ena Bada aiyai?

(Metiu 22:41—23:36; Luk 20:41-47)

³⁵ Yesu Maimaituwa ena vanuwemo i wailovelove bi i waitalana gado, “Bainewa te waiġake tauwailovelovena sa giugiu te Keliso ba Deivida ena tubulelesemo? ³⁶ ✧ Aluwa Waiyawa noġota Deivida i vite te i giuna gado, ‘Bada egu Bada i giuwena gado, “Niga ġome kataiyagumo kwa miyamiya eete em ġaviya kaġem dibunemo yài dubudi.” ’

³⁷ Deivida otina i giuna gado, *Bada*. Bi bainewa te Vinevinena maso Deivida ena tubulelesemo?” Lava kumna dididiga Yesu ena giu a vaivaiye ba ai nuwavisu.

Yesu aiyai natuna

³⁸ Yesu i wailovelovedi bi i giuna gado, “Waiġake tauwailovelovena ko kita kauwedi. Tedi gala lofelofedi sa kotedi bi ani waiġemota

---

✧ **12:36:** Sale 110:1

gabudiḡa sa moimoito nawa te lava maso sai ebonedi vivila vaitena. ³⁹ Tedi sa ḡoēḡoena ani miya visuvisudimo sa miya aniwai bolu vanuwidimo bi mata'asimo. ⁴⁰ Tedi iwape sa kaiyovuḡedi, edi ḡonaḡona sa legaudi bi lisidimo sawai bada teyala. Bi kota pali lofelofedi sa voivoiyedi, te maso lava sa sovedi. Niga lavedi muliḡa edi kovoga dididigi otina sa vai.”

Iwape ena puyo

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo, Yesu mane abomina diyanemo i miya bi lava i kitedi abomemo mane a sivusivudi. Lava waiguyaudi wapewapedi mane nananakidi a sivusivudi. ⁴² Bi kota iwape wai nuwatoitoina i tava bi peni labu i sivu, mba penidi labu ba laḡan ḡemota ani gimala luvana. ⁴³ Yesu ena tauwaikaiwatana i yogedi ai ḡemotidi bi i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te niga iwapena ena puyo i sakona ba i didiga gulatana kaka lava waiguyaudi. ⁴⁴ Bai aubaina tedi wai guyaudi edi mane nananakidi a kenakena bi keikeilikidi a sivusivudi. Bi niga iwapena waiyamoyamonina kanaya ani gimelina bi geḡa te matabuna i sako kovi.”

13

Yesu i giu te muliḡa lava Maimaituwa ena vanuwa waiyawa sa kagebogebo

(Metiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Ḣome Yesu Maimaituwa ena vanuwa waiyawa i gosegose bi ena tauwaikaiwatana ḡemota i giuwena gado, “Tauwailovelove, kwa kita niga

vanuwidi kitedi a visu gulata bi kota ḡakima nananakidi a laukeliyedi.”

² Yesu giu i waimunena gado, “Niga vanuwidi nananakidi ko kitekitedina, mote kaka ḡakima ḡemota ena gabumo ima kena, matabudi kaka sa ḡima wai dabalalidi.”

Pilipili bi laukivigeboḡebo nopodimo Yesu ena tauwaikawatana sa moitodidina (Metiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Yesu oya Olip dabanemo i miya bi matana Maimaituwa ena vanuwa waiyawa yawaninaḡa i waikita nawa. Kamaina bi Pita, Diyemes, Diyon bi Endulu taudiḡa a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, ⁴ “Kwa giuwemai te bai laḡannemo niga kauwidi sa tubuḡa? Bi bai matailina ka kita bi ka sibe te mba kauwidi ḡotona te sa tubuḡa?”

⁵ Bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima kaiyovuḡemi. ⁶ Muliḡa male lava wapewapedi sa tava bi isagumo sa giuna gado, ‘Tagu taunana Maimaituwa ena vinevine’ bi lava wapewapedi sa'ai wai etadoliyedi. ⁷ Laḡannemo waiḡasiḡasi daguguna laulisimo bi manekemo noyana ko vaiyena ba koma naila. Niga kauwidi sa gei tubuḡa bi mba taunana mote damona. ⁸ Dam bi dam sai ḡasiḡasi bi ḡalibona falona ḡalibona vaitena sai ḡasiḡasi. Bi dobu ḡesaudiḡa yoyo bi gomala sa tubuḡa. Niga kauwidi sa tubuḡana maibena waivini bwagabwagana wainatuna yavina mayavaina mainana.

⁹ ✧ “Temi ko kita kauwa, lava male sa panimi bi sa etalemi bi bolu vanuwidimo sa kwapumi.

✧ 13:9: Met 10:17-20

Banina temi tagu taukaiwatagu. Temi babada bi ḡalibona matedimo ko moito bi tagu giugu ko giuwedi. ¹⁰ Muliḡa kaka laḡan damona ya tavana, dolina taukaiwatagu giugu visuwisuna sa lauguguyaena dobu matabudimo.

¹¹ “Bi laḡannemo sa panimi bi sa nawemi ko etalena ba mote komai nuwaboya dolidoli te bainewa ko giu. Mba laḡannemo bai Maimaituwa ya vitevitemina ko giuwe. Mba mote temi koma giugiu bi Aluwa Waiyawa noḡota ya vitemi te ko giu.

¹² “Lava ḡesaudi sa kaisolu te tasitasidi kedi ḡaviya nimedimo sa sivudi te sai pekidi. Bi tamatama natunatudi sa kaisoluḡedi. Bi libilibi sa kaisolu te tametamedi kedi ḡaviya nimedimo sa sivudi te sai pekidi. ¹³ ✧ Bi lava matabudi sa dabokemi banina temi tagu ko waisumaḡegu. Bi aiyai i moito didina te damonemo ba ya yawasana.”

Wainuwatoi laḡanina dididiga
(Metiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Mba laḡaninemo kauwa gebogebo otina bi wai matawalawalana, ḡome mote maso i moito bi geḡa te ya moito. (Temi tauiyava niga ḡome bai ya giugiuwena banina ko sibe kauwe.) Tedi mabai Diudiyamo sa miyamiyana sa velau sa nawa oyamo. ¹⁵ Bi tedi mabai vanuwa dabanemo sa miyamiyana mote sima yovo vanuwa noponemo te edi ḡonaḡona bai sima vai. ¹⁶ Bi kota tana aiyai daibimo mote i munaḡa vanuwemo ena gala vaina aubaina. ¹⁷ Bi mba laḡandimo vesavesala

---

✧ **13:13:** Met 10:22

bwagebwagedi bi vaivaisu lisidimo ba i gebo gulata! ¹⁸ Taunana aubaina ko laupali gulata te niga kauwidi mote bodubodu laḡandimo sima tubuḡa!* ¹⁹ ☆Mba laḡanidimo ba wainuwatoi dididigina ya tubuḡa, mote mai wala pakanemo Maimaituwa dobu i voivoiyena laḡannemo te niganana. Bi muliḡa mote mainana wainuwatoina ima tubuḡa munaḡa. ²⁰ Bada ena vinevine lavedi kedinawamo aubaina te mba laḡandi i bwali wai watiyedi, bamoda geḡa, mote maso aiyai i yawasana.

²¹⁻²² “Mba laḡannemo bamoda aiyai ya giuna gado, ‘Kwa kita Keliso niga,’ ee ‘kwa kita tana nanoi,’ mote kumai sumage. Banina Keliso kaikaiyovudi bi taugiuwatana kaikaiyovudi sa laumaḡata te mataila bi anisove kauwidi sa voyiyedi te bena maso Maimaituwa ena vinevine lavedi male sa'ai waietadoliyedi. ²³ Taunana aubaina koi kita kauwa mwali matabuna kaikana e giu wainonomi.”

Yesu ena nato munaḡa

(Metiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Mba pilipilidi laḡanidi mulidimo suwala yai dudubala bi nawalai mote ima yana. ²⁵ Bi kota kipola galewemo sa kuluva bi mwali sawasawamo ḡaiḡailisidi matabudi sa gusu.

²⁶ ☆“Mba laḡannemo Tana Taunana Natuna yadamo, ya laumaḡata ḡailisi vaitena bi ma namalina ya nato te lava sa kita. ²⁷ Bi tana ena aneya ya giukamaḡedi te dobu matabuna sa kwaivivile.

---

* **13:18:** Gulik baibol noponemo mote bodubodu ima kenakena bi gomala (winter). ☆ **13:19:** Dan 12:1 ☆ **13:26:** Dan 7:13

Bi ena vinevine lavedi dobu isuna bi isuna sai ġemotidi bi kota mainana malamo.”

Kaikini ya natonato

(Metiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Niganana kaikini yai lovelovemi, laġannemo kai lagelagedi sa nimagala, sa kini bi lugudi sa gidagidava ba ko sibe te bodubodu laġanina ya natonato. ²⁹ Bi kota mainana temi niga kauwidi sa tubutubuġa ba ko sibe te laġani i watige te tana ya nato munaġa. ³⁰ Giukauwemo ya giugiuwemi, te niga kimtina sa miyamiyana mote sima peki bi niga kauwidi sa tubuġa. ³¹ Mala bi dobu sa launeġaneġa bi giugu mote kaka ima launeġaneġa.”

Tada ta vononoġa Yesu ena nato munaġa aubaina

(Metiu 24:36-44)

³² ✧ “Bada ena nato munaġa laġanina bi saugina mote aiyai i sibe. Mote aneya malamo, mote natuna bi tamana taunaġa i sibe. ³³ Koi kita kauwa bi koi mayavai banina temi mote ko sibe te bai laġannemo mba laġanna ya tava. ³⁴ Mba maibena oloto ena vanuwa i gose bi i nawa dobu ġesaunemo bi ena taupaula ena vanuwa sa kitakita wata. Bi ġemoġemotaġa edi noya i vitedi bi mataeta taulabena i giuwe te yai kita kauwa. ³⁵ Koi kita kauwa! Bai aubaina, mote ko sibe te bai laġannemo vanuwa taniwagina ya tava, bamoda aubigamo ee dudubala modonemo ee kamkam ya ġabaġaba ee olaolalemo suwala ya lovolovotava. ³⁶ Mote koma kena nuwayavuġa

---

✧ **13:32:** Met 24:36

bamoda yai tagugumi. ³⁷ Bai yà giugiuwemina ba mainana lava ġesaudi yà giugiuwedi: Koi kita kauwa!”

14

Diu babadidi Yesu kana pota a yesi

(Metiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Diyon 11:45-53)

¹ ✨ Laġani labu muliġa kaka vawaitauli bi buledi tabatabana mote muu'a vaitena soina sa voyiena. Ba Pilisi edi babada bi waigake tauwailovelovena kandavonemo eta a tavutavu te bainewa maso Yesu a pani bi ai peki. ² Tedi a giuna gado, “Mote soimo tama voiye male lava ta kaġasiġasidi.”

Waivini masi panepanena Yesu dabanemo i ġini

(Metiu 26:6-13; Diyon 12:1-8)

³ Betenimo Saimon sida kapa i vaivaina ena vanuwemo Yesu i miya i kanikani bi waivini masi panepanena dubina* i vai tavaite. Kamaina bi dubi gadona i kulakoto bi Yesu dabanemo i ġini. Niga gaubina ba ġawaġawa isana Nad masinemo a voiye bi maiina ba i didiga gulata. ⁴ Lava ġesaudi ġome a miyamiyana a medi bi taudiġa ai giugiuna gado, “Bai aubaina masi panepanena i waiyakali? ⁵ Mba maso a kuneye bi mane dididiga otina a vai te maso lava wainuwatoitoidi a vitedi.” Bi tedi waivini a kaipasine.

⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko kita kamaġe! Bai aubaina ko kaka nuwalaġalaġa? Tana kauwa visuvisuna tagu aubaigu i voiye. ⁷ Temi lava wai nuwatoitoidi sauga matabuna vaitedi ko

---

✨ **14:1:** Pot 12:1-27   * **14:3:** Niga gaubina mai'ina i didiga gulata. Inglisimo sawai isana alabasta.

miyamiya, bamoda sagudi ko ḡoena ba wali saugemo ko sagudi bi tagu mote temi vaitemi tama miya nonoḡa. ⁸ Tana i sibe te bai ya voivoiye. Masi panepanena tubuḡigumo i ḡinina ba i ka nonoḡina muliḡa laudobo aubaina. ⁹ Yà giugiu kauwemi, dobu matabunemo lava giu visuvisuna sa lauguguyaena ba niga waivinina bai i voivoiyena sa noḡoti bi sa giuwata.”

Diudas i wai anina te Yesu ya kaisoluḡe
(*Metiu 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Diyon 13:21-30*)

¹⁰ Diudas Iskaliot, tauwaikaiwatana 12 nopodimo i nawa pilisi edi babada lisidimo bi i kaisolu te bainewa Yesu sa pani. ¹¹ Tedi bai i giugiuwedina, a vaiye bi ai nuwawisu gulata. Kamaina bi a giuwapa te mane sa vite. Ḡome Diudas gavogavo i tavutavu te bainewa maso Yesu nimedimo i sako.

Vawaitauli soina a kani

¹² Buledi mote muu'a vaitena soina laḡanina i tava. Ḡome lava sipu natunatudidi lau ewalidi a vunudi bi a lau sewasewaedi vawaitauli soinemo. Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bamo ḡome kuna ḡoḡoena vawaitauli kanina ka voiye?”

¹³ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giu wailovelovedi bi i giukamagedina gado, “Ko nawa Yelusalemmo ko tava bi oloto ko kita gauba dubina ya avaavalina ko kaiwata. ¹⁴ Bi bamo vanuwino ya valagetana, mba vanuwina taniwagina ko giuwena gado: Tauwailoelove niga mainana i giu, ‘Bamo gabunemo tagu bi egu

tauwaikaiwatana waitedi, vawaitauli kanina ka kani?” ¹⁵ Bi ġome vanuwina noponemo gabu dididiga kaka nonoġina yai lovemi. Te ġome temi bai matabuna aubaida ko kanonoġi.”

¹⁶ Kamaina bi taukaiwatana a nawa, malagai dididiginemo a tava bi bai matabuna Yesu bainewa i giugiuwedina mainana a banavi. Bi ġome vawaitauli kanina a kanonoġi.

¹⁷ Aubigamo Yesu taukaiwatana waitedi a tava.

¹⁸ Laġannemo a miya a kanikani ba Yesu i giuna gado, “Yà giugiu kauwemi, te ġemota modomimo kaka ya kaisoluyegu, tana aiyai vaitena ka kanikanina.”

¹⁹ Taukaiwatana nuwedi i gebo bi ġemoġemotaġa ai talayena gado, “Bada ku giu, mote tagu, ee?”

²⁰ Yesu i giuwedina gado, “Temi 12 modomimo ġemota, tana aiyai vaitegu ema buledi abomemo ka wai dakwana. ²¹ Maibena wala a gilugilumina noponemo te Tana Taunana Natuna kaka ya peki. Bi i gebo kauwa te oloto aiyai Tana Taunana Natuna ya kaisoluye! Mba olotona avena te maso i tubuġa.”

²² Ġome a kanikani bi Yesu buledi i vai, Maimaituwa i wai ebone, i vilikivi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi. Bi i giuwedina gado, “Niga ko vai, tagu tubuġigu.”

²³ Kota ledu i vai, tamana i wai ebone bi tedi matabudi ledunemo a lautego. ²⁴ ✧Yesu i giuwedina gado, “Niga ba tagu kwasinigu i nuwaġini lava wapewapedi aubaidi, tagu kwasinigu Maimaituwa ena waianina ya voiye

---

✧ **14:24:** Pot 24:8; Del 31:31-34

te ya gāilisi. ²⁵ Yà giugiukauwemi, tagu kaka mote niga waenina yàma tego munāge eete Maimaituwa ena waibada laḡannemo kaka waen valivaliuna yà tego.”

²⁶ Kamaina bi a sale i kovi bi a nawa Olip oyanemo.

Yesu Pita ena valele i gei giuwe

(Metiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Diyon 13:36-38)

²⁷ Yesu tedi i giuwedina gado, “Temi matabumi kaka ko velau ko ḡosegu, maibena gilugilumina wadubonemo Maimaituwa niga mainana i giu, ‘Tagu kaka tauwaiḡamoḡamo yai peki bi sipu kaka sa dabalala.’

Taunana aubaina temi matabumi kaka ko velau ko nawa. ²⁸ ✧ Bi laḡannemo tagu yà kenamoito, ba yà dolidoli Galilimo.”

²⁹ Tana mainana i giugiu ba Pita ena giu i wai munena gado, “Egu lava ḡesaudi male sa velau sa nawa bi tagu ba mote yàma gosem!” ³⁰ Yesu Pita i giuwena gado, “Yà giugiukauwem te mateya dudubalemo, muliḡa kaka kamkam malabu ya ḡabana, ba tam ma faiona kwa giu te mote ku sibegu.”

³¹ Pita kalinana bagibaginemo i giuna gado, “Tagu male mote mainana yàma giu. Avena te bainewa bi male vaitem ta peki. Tagu male mote yàma valeleem.” Bi ḡesaudi giuna ḡemotina a vato.

Yesu Getsemenimo i laupali

(Metiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

✧ **14:28:** Met 28:16

³² Tedi dobu isana Getsemenimo a tava bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Niga ġome ko miyamiya bi tagu yà nawa yà laupali.”

³³ Tana Pita, Diyemes bi Diyon i waidolidi te a nawa. Tana yavi bi nuwaboya nopona i wai wanavu. ³⁴ Bi i giuwedina gado, “Nuwaboya nopogumo i didiga gulata, ġotona te yai pekigu. Niga ġome ko miya bi manogotimi ko wai kita.”

³⁵ Yesu ġotona i taunawa bi i nuwalikwa doġamo i talaġa bi i laupalina, bamoda ġemoġemotina, te niga wainuwatoina mote maso i vai. ³⁶ Kamaina bi i laupalina gado, “Tamagu, Tamagu! Bai matabuna tam lisimmo i tekateka. Niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kaikamaġe. Bi geġa te mote tagu egu ġowana bi tam em ġowana.”

³⁷ Yesu i tava munaġa bi ena tauwaikaiwatana faiona i kitedi a kena kwavu. Kamaina bi tana Pita i giuwena gado, “Saimon, tam kwa kenakena ee? Maso ġemoġemotina kona tauwai kita laġan ġaubona?† ³⁸ Ko kita kauwa bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva. Aluwimi ya ġoeġoe bi tubuġa i gwaġa.”

³⁹ Kamaina bi kota i munaġa i laupali bi giuna ġemotinana i vatovato. ⁴⁰ I nato munaġa i kitedi a kenakena banina tedi mote ġemoġemotina te sai kita. Bi mote a sibe te bai sa giuwe.

⁴¹ Bi ena tava waifaioninemo i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko waiyawasi? Kena avena, ko kita, laġanina i tava, te Tana Taunana Natuna sa kaisoluye bi gebogebo lavedi nimedimo sa

---

† **14:37:** Baibol nopodimo a giuna one hour.

sako. ⁴² Ko moito! Ta nawa, ko kita, oloto taukaisoluḡegu kaikana i tava!”

Yesu a pani

(Metiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Diyon 18:3-12)

⁴³ Yesu yaḡolo i giugiu ba ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo ḡemota isana Diudas i tava. Lava kumna edi madamada bi kepata a tanodi bi tana vaitena a tava. Pilisi edi babada, waiḡake tauwailovelovena bi Diu babadidi niga lavedi a giukamaḡedi a tava. ⁴⁴ Diudas lava kumna i giu wainonodi te mataila yai lovedi, “Bamo taunana yài suluvena ba taunana ko pani bi ko kita te mote ima naila ima nawa.”

⁴⁵ Noi taunana a tavatava, te Diudas i nawa ota Yesu lisenemo bi i giuwena gado, “Tauwailovelove!” bi i waisuluve. ⁴⁶ Kamaina bi Yesu a pani bi a labadidi. ⁴⁷ Bi ḡome diyanemo taumoito ḡemota ena kepata i wai guli, te pilisi saḡasaḡa guletina ena taupaula beyana i tadi kamaḡe. ⁴⁸ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kepata bi madamada kona avala tava, te tagu ko paniguna maibena tauwaibeyapota ee?”

⁴⁹ “Laḡan matabuna tagu Maimaituwa ena vanuwemo e wailovelove bi mote ko panigu. Gilugilumina wadubonemo i giugiuwena niga taunana ya tubutubuḡa.” ⁵⁰ Kamaina bi ḡome ena tauwaikaiwatana a ḡose bi a velau a nawa. ⁵¹ Oloto ewalina ḡemota Yesu i kaikaiwata bi ena kaleko potipotina i kotekotena bena maso a kaididi ⁵² bi geḡa te ena galaḡa a soluḡigi kamaḡe bi tana ma kofakofana i velau i nawa.

Yesu Diu edi babada matedimo i etala
(Metiu 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Diyon
18:13-14,19-24)

⁵³ Kamaina bi Yesu ai dolinawe pilisi saḡasaḡa guletina ena vanuwemo, ḡome pilisi edi babada, waiḡake tauwailovelovena bi Diu babadidi ḡesaudi a tava ai ḡemotidi. ⁵⁴ Pita, Yesu i vawatawata te tana didimanina i nawa pilisi saḡasaḡa guletina ena vanuwa mataetinemo. Tana ḡome etala gabuna taulabena waitedi a miya kai diyanemo a malimalili. ⁵⁵ Pilipilisi edi babada bi bolu babadidi ḡesaudi tedi Yesu ena gebo a tavutavuḡe te maso ai peki bi mote aiyai bamo lisinemo giukauwa a vai. ⁵⁶ Lava wapewapedi edi waiwavu giudi a tava a giuwedi bi edi giu ba tabudi bi tabudi.

⁵⁷ Lava ḡesaudi a moito bi waiwavu kaikaiy-ovudimo tana ai wavuna gado, ⁵⁸ “Tama ke vaiye i giuna gado, ‘Tagu kaka Maimaituwa ena vanuwa lava a kelikelina, yà kagebogebo bi laḡan faiona nopodimo ḡesau yà keli, mote lava nimedimo voivoiyena.’” ⁵⁹ Bi yaḡolo te edi giu tabudi bi tabudi.

⁶⁰ Kamaina bi pilisi saḡasaḡa guletina i miya moito i nato bi Yesu i wai talayena gado, “Bai kwa giuwe ee geḡa? Niga lavedi sa wai wavum.”

⁶¹ Bi tana i miya moimoisili, mote bai i giuwe. Bi kota pilisi saḡasaḡa guletina i waitala munage bi i giuna gado, “Tam taunana Vinevinena, Maimaituwa ta kaka saḡesaḡena natuna, ee?”

⁶² ✧ Bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana Vinevinena, Tana Taunana Natuna kaka ko kita tamana

---

✧ **14:62:** Dan 7:13

gāigāilisina kataiyanemo ya miyamiya bi malamo ma giyouna ya nato.”

⁶³ Ĝome pilisi saḡasaḡa guletina ena gala i kulalisi bi i giuna gado, “Tama niganana mote giu ḡesaudi vaiyedi kama ḡoeḡoedi.” ⁶⁴ Bainewa ko noḡonoḡoti, kaikana beyademo te vaiye te i waidiboḡa te Maimaituwa i sako yovoḡe.†

Tedi matabudi a binauna gado, “Tana i waidiboḡa, kamaina te ya peki.”

⁶⁵ Bi lava ḡesaudi Yesu a gelolo, matana a suma, a kwapu bi a giuna gado, “Tena ku giu, aiyai i kwapum?” Kamaina bi tauyava Yesu a kaididi bi a lau nevanevakau.

Pita Yesu i valeleye

(Metiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Diyon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Pita yaḡolo pilisi saḡasaḡa guletina ena vanuwa mataetinemo bi pilisi ena taupaula waivinina ḡemota i tava. ⁶⁷ Ĝome Pita i kita i malimalili bi i kitadidi bi i giuwena gado, “Tam taunana Nasalet Yesuna vaitena kona nawanawa ḡemota.”

⁶⁸ Bi geḡa te tana i valele bi i giuna gado, “Tagu mote ya sibe bai kwa giugiuwe.” Kamaina bi Pita i miya moito te ganakuku mataetina yawaninaḡa i nawa. Kamaina bi kamkam i ḡaba.§

⁶⁹ Ĝome taupaula waivinina Pita i kita bi giuna ḡemotina diyanemo taumoito i giuwedina gado, “Niga taunana editau ḡemota.” ⁷⁰ Bi Pita kota

---

† **14:64:** Diu lavedi a noḡoti te Yesu ena giu bena Maimaituwa vaitena ḡemoḡemotidi. § **14:68:** Niga lovanemo giu kamkam i ḡabana ba buka ḡesaudi wadubodimo mote ima kenakena.

i valele munaḡa. Kamaina bi a taumiya mala ḡaubona bi diyanemo taumoito Pita a giu munaḡena gado, “Mote kuma valele, kamaina te tam taunana Galili lavam.”

⁷¹ Bi Pita Maimaituwa isanemo i waisaḡinana gado, “Kagusai Tamagu, yà giugiu kauwemi te tagu mba lavana ko giugiuwena mote yà sibe.”

⁷² Noi taunana te kamkam ḡaba i wai labu, mulinemo Pita Yesu ena giu i noḡoti, “Muliḡa kaka kamkam ma labu ya ḡabana, tam kaka ma faiona kwa valeleyegu.” Kamaina bi Pita i laudulu bi i ḡaba nusanusa.

15

Yesu Paelat matanemo i moito

¹ Olaolala kaikana Pilisi edi babada, waiḡake tauwailovelovena, waibabada bi bolu babadidi matabudi ai ḡemotidi bi ai ogatala. Kamaina bi Yesu nimana a pani bi ai doli nawe gabemani isana Paelat nimanemo a sako. ² Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam Diu edi ḡalibona ee?” Bi Yesu ena giu i wai munena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana.” ³ Pilisi edi babada kauwa wapewapedimo Yesu ai wavu. ⁴ Kamaina bi Paelat Yesu i waitala munaḡena gado, “Ei, tam bai kwa giuwe ee geḡa? Kwa vaiye kauwa wape-wapedi gebogebodimo sa wai wavum!” ⁵ Bi Yesu mote bamo bai i giulubuḡe. Taunana aubaina Paelat i sove.

Diu babadidi a ḡoe te Yesu maso i peki

⁶ Paelat ena vaivaimo wala vawaitauli soina laḡannemo Diu lavedi bamo lavana biliwelokomo a wai aninena taunana ya kaikamaḡe. ⁷ Mba

ḡome oloto isana Balabas ena lava tauwaiḡaviya ḡesaudi vaitedi biliwelokomo a miyamiya. Tedi wala Loum gabemanina ena waibada ai ḡaviye bi lava a waipekidi. ⁸ Lava kumna a tava Paelat lisinemo ai ḡemotidi bi ai baḡa te aubaidi, ena vaivaimo wala i voivoiyena mainana maso i voiye. ⁹⁻¹⁰ Bi Paelat i sibe kauwe te pilpilisi edi babada unula dabanemo Yesu tana ni-manemo a sako. Taunana aubaina Paelat edi giu i waimunena gado, “Ko ḡoeḡoena Diu edi ḡalibona yà kaikamaḡe aubaimi ee?” ¹¹ Pilpilisi edi babada edi giumo lava kumna nuwedi a liuliuwe te Paelat maso ai baḡa te Balabas biliwelokomo ya kaikamaḡe aubaidi bi mote Yesu.

¹² Bi tana lava i waitala munaḡedina gado, “Te bai kona ḡoena yà voiye niga lavana ko wai isana Diu edi ḡalibona lisinemo?” ¹³ Bi tedi a binauna gado, “Ku tupalatu!” ¹⁴ Bi Paelat i waitalayedina gado, “Bi bai aubaina? Bai gebona i voiye?” Bi kota a binau gulatana gado, “Ku tupalatu!” ¹⁵ Kamaina bi Paelat i ḡoeḡoena lava yai nuwav-isudi aubaina, Balabas i kaikamaḡe i nawa bi ḡaviḡaviyidi i giuwedi te Yesu sa kwapu bi sa nawe sa tupalatu.

Tauwaiḡaviya Yesu ai namaḡe

¹⁶ Ḡaviḡaviyidi Yesu ai doli nawe Paelat ena vanuwa mataetinemo bi edi lava ḡesaudi ḡaviḡaviyidi a giuwedi a tava te ai ḡemotidi. ¹⁷ Bi ḡome tedi gala molemolena maibena ḡalibona ena gala kulina, Yesu ai kote bi donadona pipipinina a voivoiyena a vai te kununemo ai kote. ¹⁸ Kamaina bi ai gwaigwaiye bi lisinemo a

binauna gado, “Ebom, Diu edi ḡalibona!”¹⁹ Tedi diḡonemo kununa a kwapu, a kaniso tawatawa bi tuwapekedi ai tupagwaliḡedi bi wainamaḡemo a laulauduneye maibena ḡalibona.²⁰ Tedi ai namaḡe i kovi bi gala molemolena a kaikamaḡe bi tana ena gala otina ai kote munaḡe, kaka bi ai dolinawe tupalatuna aubaina.

Yesu a tupalatu

²¹ A nawanawa etamo te oloto isana Saimon a banavi, tana daibimo bi i saḡasaḡa Yelusalem malagai dididiginemo. Saimon tana Aleksanda bi Lupas tamedi tana Sailin lavana. Gome ḡaviḡaviyidi Saimon a egeli te Yesu ena kolosi i avalu.²² Tedi Yesu ai doli nawe Golgotamo, niga isana banina ba *Kunukoukou gabuna*.²³ Gome tedi waen ma'a vaitena vitavitalena Yesu a vite lubu bi i daboke.*²⁴ Ḡaviḡaviyidi Yesu a tupalatu bi ena gala a daliḡidi. Bi wainasi beyakuluna a voiye te aiyai bi i vato kauwena ba galedi ya tanodi.

²⁵ Olaolalemo 9 okoloki bi Yesu a tupalatu.²⁶ Bi kai selipapinemo wai gwaigwai giuna a gilumina gado, “Niga Diu edi ḡalibona!” bi kununa kavalinemo a sako.²⁷⁻²⁸ ✨Bi kota taudanedanene labu a tupalatu di Yesu vaitena, ḡemota kataiyanemo bi ḡemota ḡeniyanyemo.†

---

* **15:23:** Niga waenna maa vaitena vitavitalena ba yavi aniwai ubana. ✨ **15:27-28:** Ais 53:12 † **15:27-28:** Gilugilumidi wadubodi buka ḡesaudimo lova 28 ba mote ima kenakena. Lova 28 ba niga mai i giu, Tana a voiye na maibena waiḡake tauwaikatikotona (Aisaiya 53:12).

29 ✨Tedi mabai a velavelau teiyaḡina ba ai dibōgi, iwedi ai kwadewadedi bi a giugiuna gado, “Emata! Tam walanamo kuna giu te Maimaituwa ena vanuwa kwa koisuwasuwa bi laḡan faiona nopodimo kwa keli munaḡe. 30 Niganana ku waiyawasani munaḡem bi kolosi modonaḡa kwa yovo!”

31 Kauwina ḡemoḡemotinemō pilipilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena Yesu ai namaḡe bi tedi taudiḡa a wai gwaigwaiyena gado, “Lava ḡesaudi i wai yawasanidi bi tana mote ḡemoḡemotina te imai yawasani munaḡe! 32 Tana i giu te tana taunana Keliso, Israel edi ḡalibona. Niganana kolosimo ya potiyovo ta kita, kaka bi tai sumaḡe.” Bi kota lava labu Yesu diyanemo a tupatupalatudina waitedi tana ai dibōgi.

Yesu i peki

33 Suwala 12 okoloki balamo mba dobuna matabuna i waidudubala eete suwala i tinamuli. 34 Suwala 3 okoloki bi Yesu kalinana dididiginemo i guletutuna gado, “*Eloi, Eloi, lama sabatani.*” Niga giuna banina ba, “Egu Maimaituwa, Egu Maimaituwa bai aubaina kuna gosegu?” 35 Bi diyanemo taumoito noi giuna a aivaivaiye ba a giuna gado, “Ko vaiye, tana Elaidiya† ya yogeyoge.” 36 Lava ḡemota i velau tai i vai te kai isunemo i pani bi waen wailuluna§ i taivai te maso Yesu i waitego. Bi i giuna gado,

---

✨ 15:29: Mak 14:58 † 15:35: Alamek kalinedimo Eloi vaiyena maibena Elaidiya. § 15:36: Sale 69:21 noponemo i giuna gado Vinevina kaka waen goḡolana sa vite.

“Avena ta tau wailaba bi ta wai kita bamoda Elaidiya ya nato bi kolosimo ya sako yovoḡe.”

³⁷ Ĝome Yesu kalinana dididiginemo i lauaiyoi bi yawasina i tauvunu. ³⁸ Bi Maimaituwa ena vanuwemo guduboyo i dawedawena i nuwalisi labu dabanemo te i yovo dibunemo i laukamaḡe. Niga guduboyona ba gabu waiwaiyawina guduna. ³⁹ Ĝome ḡaviḡaviyidi edi bada kolosi pakanemo i moimoitona i kita te bainewa Yesu i peki, kamaina bi i giuna gado, “Giukauwa te niga lavana Maimaituwa natuna!” ⁴⁰ Mba ḡome ba waivini ḡesaudi manemanekemo a waiwaikitana, nopodimo ba Meli Magdalin, Meli, Diyemes ḡaubona bi Dioses** tinedi bi Salome. ⁴¹ Niga waivinidi wala Galilimo Yesu a kaikaiwata bi a sagusagu. Bi kota waivini ḡesaudi wala Yesu vaitena a natonatona Yelusalemmo ba ḡome vaitedi.

Diyousep Alimatiya olotona Yesu tubuḡina i vai bi tauyewamo i sako

⁴²⁻⁴³ Mba aubiganemo vononoḡa suwelina i kovikovi†† bi muliḡa kaka waiyawasi laḡanna yai tubu.‡‡ Bi Diyousep Alimatiya olotona tana bolu badana ḡemota bi a vivivile, tana Maimaituwa ena waibadana ya natonatona i labelabe. Tana ma laudabatolana i nawa Paelat lisinemo bi i waibaḡa te Yesu taubeuna ya vai. ⁴⁴ Ĝome Paelat

---

** **15:40:** Metiu 27:56, Metiu ena bukamo tana Diyousep i gilumi bi mote Dioses. †† **15:42-43:** Diu edi waiyawasi Palaide suwala bulubulumo i waitubu te Satade Suwala bulubulumo i kovikovi. ‡‡ **15:42-43:** Diu edi waigakemo i giu te lava i pekina ba laḡanna ḡemotinemo sa dobo, taunana aubaina Diyousep i waipapalana, muliḡa kaka waiyawasi laḡanna yai tubu.

i tatava te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina ġaviġaviyidi edi bada i yoge bi i waitalayena gado, “Yesu i peki, ee?” ⁴⁵ Bi ġaviġaviyidi edi bada Paelat i giuwe te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina Diyousep i waianine te Yesu taubeuna kolosimo ya vai.

⁴⁶ Diyousep gala potipotidi i gimeli tavaitedi bi Yesu taubeuna i sako yovoġe te galedimo i suma. Kamaina bi i avali nawe tauyewamo po'oa doudou wainononemo i sako. Ġome ġakima dididiga tabatabana i ġima bi tauyewa mataetina i wai dougudu. ⁴⁷ Meli Magdalin bi Meli Dioses tinana a kita te Yesu taubeuna bamo ġome i sako.

16

¹ Kamaina bi waiyawasi laġanina i kovi mulinemo Meli Magdalin, Diyemes tinana Meli bi Salome bona panepanedi a gimala Yesu tunina a kailolo aubaina.* ² Kamaina bi Sande olalalemo suwala i lovolovotava tedi a nawa tauyewamo. ³ Bi etaġa taudiġa a wai giugiuna gado, “Aiyai aubaida ġakima ya ġima kamaġe tauyewa mataetinemo?”

⁴ Laġannemo matedi a tautaulagetidi ba ġakimina dididiga ġimaġima kamaġena a kita. ⁵ Tedi tauyewamo a sola nawa te oloto lauewalina a kita, ena gala potipotina kataiyedimo i miyamiya. Ġome tedi a tatava bi a naila gulata.

⁶ Kamaina bi i giuwedina gado, “Koma nainaila! Temi ba Nasalet Yesuna tupatupalatuna

---

* **16:1:** Diu edi vaivaimo lava bi i pekina ba dolinemo masimo tunina sa kailolo kaka sa dobo. Bi niga waivinidi a ġoe te niga vaivaina maso a voiye wata.

ko tavutavuḡe. Tana mote niga ḡome, kaikana pekimo i kenamoito. Ko kita, niga taubeu gabukavanaḡa. ⁷ ✧Bi ko nawa ena tauwaikaiwatana ḡesaudi lisidimo bi kota Pita bi niga mainana ko giuwedi, “Tana ya dolidoli Galilimo, i giugiuwemina mainana, ḡome kaka ko kita.”

⁸ Kamaina bi waivinidi ma nuwagusugusudi tauyewa a potiyovo kamaḡe bi a velau a nawa. Tedi a naila gulata aubaina te mote bamo aiyai a giuwe.

MAK 16:9-20

[Mak ena buka damodamona i gilugilumina ba i ai nawanawa bi mote a banavi. Bi lova 9 te 20 noponemo bai a noḡonoḡotina luvanemo mainana a gilumi.]

Yesu Meli Magdalin lisinemo i laumaḡata

⁹ Kamaina bi Sande olaolalemo Yesu pekimo i kenamoito bi Meli Magdalin lisinemo i gei laumaḡata. Niga waivinina wala lisinemo aluwa gebogebodi wapedi 7 i kwavivaidi. ¹⁰ Tana i nawa te Yesu taukaiwatana bai i tubutubuḡana i giuwedi. Banina Yesu i peki aubaina tedi ma nuwaboyedi a miya bi a ḡabaḡaba. ¹¹ Bi laḡannemo Meli i giuwedina gado, “Tagu lisigumo Yesu i laumaḡata te e kita.” Tedi waivinina ena giu mote ai sumaḡe.

Yesu ena tauwaikaiwatana labu lisidimo i laumaḡata.

✧ **16:7:** Met 26:32; Mak 14:28

¹² Bi mulinemo taukaiwatana labu malagai a potiyovo kamaḡe bi a nawanawa etaḡa bi Yesu lisidimo i laumaḡata bi kitana i nuwavitata te mote a kita ḡone. ¹³ Tedi a tau nawanawa kaka a kitaḡone, kamaina bi a munaḡa edi lava a giuwedi bi edi giu mote ai sumaḡedi.

Yesu ena tauwaikaiwatana 11 lisidimo i laumaḡata

¹⁴ Mulinemo te Yesu ena tauwaikaiwatana 11 a kanikani bi lisidimo i laumaḡata. Ena tauwaikaiwatana nopodi ba gudugududi aubaina mote ai sumaḡe. Taunana aubaina i ḡasiyedi bi i giuwedina gado, “Tagu pekimo e kenamoito te lava a kitagu bi a giuwemi bi bai aubaina mote koi sumaḡedi?” ¹⁵ ✧ Kamaina bi i giuwedina gado, “Ko nawa dobu matabudimo bi lava matabudi lisidimo giu visuvisuna ko lauguguyae. ¹⁶ Bi lava aiyai yai sumaḡegu bi gaubemo sa kabuluna ba tana ya yawasana. Bi aiyai mote i wai sumaḡegu ba kamaina te kovoḡa ya vai. ¹⁷ Bi mabai sa wai sumaḡeguna ba anisove kauwidi sa voyiyedi. Bi tedi kaka tagu isagumo aluwa gebogebodi lava lisidimo sa kwavivaidi. Bi kota kalina ḡesaudi mote a sibesibedinemo sa gagali. ¹⁸ Tedi mwata wai lauonedi sa legaudina ba mote sima peki. Bi kota gauba waionedi sa tegodina ba mote ima laukubutidi. Bi nimedi lava sidesidedi dabedimo sa sivudina ba sa yawasana.”

Maimaituwa Yesu i lageti saḡe malamo

¹⁹ ✧ Bada Yesu giu i wai waikovi mulinemo ba Maimaituwa Yesu i lageti saḡe malamo. Tana

---

✧ 16:15: Giu 1:8 ✧ 16:19: Giu 1:9-11

kataiyanemo waibada gabunemo i waimiyeni.
²⁰ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a potiyovo a nawa dobu matabudimo bi a lauguguya. Bi Bada i sagudi bi i ka maḡati kauwe te edi lauguguya ba giukauwa. Banina Bada ena ḡailisimo anisove kauwidi a voivoiyedi bi lava a kitekitedi.

Buk Baibel long Kakabai
Portions of the Holy Bible in the Kakabai language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Kakabai long Niugini

copyright © 2010-2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kakabai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-06-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8614ef9e-7279-5fda-a20a-4c1b45b2f51a